

Internet jako způsob trávení volného času žáků základních škol

Eva Majštiníková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva Majstříčková**
Osobní číslo: **H11220**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Internet jako způsob trávení volného času žáků
základních škol**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti internetu, bezpečnosti internetu a volného času.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MUSIL, Josef. Elektronická média v informační společnosti. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071787116.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Renata Polepilová**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **20. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2.5.2014

..... Aneta Hrnčíková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevytělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá internetem, jako fenoménem pro způsob trávení volného času žáků základních škol. Teoretická část obsahuje vymezení samotného pojmu volný čas, dále popisuje největší počítačovou síť na světě – internet. Jeho historii ve světě a u nás. Věnuje se také bezpečnosti dětí na internetu, popisu možných nebezpečí internetu a projektům, které se bezpečným internetem zabývají. V neposlední řadě v ní nalezneme vymezení věkových kategorií, jimiž jsou střední a starší školní věk. V rámci empirického výzkumu pomocí dotazníkového šetření zjišťuje, kolik času děti na internetu tráví a k čemu jej využívají, zda znají jeho možná nebezpečí a kde se o nich dozvěděli.

Klíčová slova: Volný čas, internet, bezpečný internet, nebezpečí internetu, střední školní věk, starší školní věk.

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the internet as a phenomenon for leisure time of primary school pupils. The theoretical part contains the definition of the concept of leisure time and describes the largest computer network in the world - the internet and its history in the world and in our country. The work also deals with the safety of children on the internet, possible dangers of the internet and the projects that focus on internet safety. The thesis also defines the age categories of middle and upper primary school age. Via empirical research, by means of a questionnaire survey, the thesis determines how much time children spend on the internet and what they use it for, whether they know its dangers and where they learned about them.

Keywords: Leisure, internet, safe internet, internet dangers, middle primary school age, upper primary school age.

Poděkování:

Děkuji paní Mgr. Renatě Polepilové za vedení mé bakalářské práce, za poskytnuté cenné rady, věnovaný čas, trpělivost a příjemné jednání. Dále děkuji všem respondentům a pedagogům, díky kterým jsem mohla získat data pro empirickou část mé bakalářské práce.

Své rodině a přátelům děkuji za podporu a trpělivost během celého studia.

Motto:

„Volný čas je důležitější součástí našeho života.“

Denis Diderot

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VOLNÝ ČAS A INTERNET	11
1.1 DEFINICE POJMU VOLNÝ ČAS.....	12
1.2 INTERNET.....	13
1.2.1 Historie internetu ve světě.....	14
1.2.2 Historie internetu v České republice.....	15
1.2.3 Aktuální stav internetu v České republice.....	16
2 BEZPEČNOST DĚTÍ A MLÁDEŽE NA INTERNETU	17
2.1 ZÁSADY BEZPEČNÉHO INTERNETU.....	17
2.1.1 Domácí pravidla pro používání internetu.....	18
2.2 PREVENCE VE ŠKOLE.....	19
2.3 NEBEZPEČÍ HROZÍCÍ DĚTEM A MLÁDEŽI NA INTERNETU.....	20
2.3.1 Rizika spojená s nadměrným užíváním internetu.....	26
2.4 PROJEKTY ZABÝVAJÍCÍ SE BEZPEČNÝM INTERNETEM.....	27
3 CHARAKTERISTIKA STŘEDNÍHO A STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	30
3.1 STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	31
3.2 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	36
4.1 FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	36
4.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A HYPOTÉZ.....	37
4.3 METODY VÝZKUMU A SBĚRU DAT.....	37
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	38
4.5 REALIZACE VÝZKUMU.....	39
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	39
5 ANALÝZA DAT	40
5.1 VERIFIKACE HYPOTÉZ.....	55
6 INTERPRETACE DAT	58
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	60
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
SEZNAM GRAFŮ	68
SEZNAM TABULEK	69
SEZNAM PŘÍLOH	70

ÚVOD

Předkládaná práce se zaměřuje na internet, jako způsob trávení volného času žáků základních škol. Na užívání internetu ve volném čase v závislosti na pohlaví, věku a místě bydliště a na znalost možných nebezpečí dětmi a mládeží, se kterými se mohou při užívání internetu setkat.

Internet je bezesporu jedním z fenoménů dnešní doby, který nám přináší téměř neomezené možnosti. Nalezneme na něm informace všeho druhu – zprávy, komentáře, reportáže, aktuality, zajímavé odkazy, rady, tipy a triky, různé nápady, dokonce i některý z denních tisků a různé magazíny v elektronické podobě. Vždy je ale potřeba mít na paměti, že ne všechny informace na internetu jsou vědecky ověřené a pravdivé. Na toto je důležité stále dokola upozorňovat především děti, které se v současné, rychle se rozvíjející době, dostávají k internetu v čím dál útlejším věku, ale také mládež, která se často cítí být „o krok napřed“ před učiteli a svými rodiči. Opak je ale někdy pravdou. Internet je pro děti a mládež především rychlým a nenáročným zdrojem zábavy, která nevyžaduje žádné specifické schopnosti a dovednosti. Pouze se posadí k počítači, popřípadě jinému přenosnému médiu, které umožňuje připojení k internetu, a nechávají se pohlcovat jeho světem. Děti a mládež se velmi snadno ponoří do tohoto virtuálního světa, který považují v mnoha případech za zcela bezpečný.

Kromě již zmíněných získávání informací a zábavy, nám internet umožňuje komunikovat s lidmi po celém světě. Můžeme říci, že je internet prakticky běžnou součástí našeho každodenního života. Jak už tomu ale bývá, všechno má své pro a proti.

Internet se pro mnoho dnešních dětí a pro většinu mládeže stal jakýmsi novým prostorem jejich působení, možná právě proto, že nabízí nové možnosti trávení volného času, které dříve neexistovaly. Děti a mládež se pak stávají velmi snadným obětí nástrah, které se na internetu skrývají. Proto je velmi důležité tomuto tématu věnovat zvýšenou pozornost, jak ze strany škol, tak ze strany rodičů.

Cílem bakalářské práce je proto poskytnout důležité informace, týkající se bezpečnosti dětí a mládeže na internetu, jak rodičům a pedagogům, tak samotným dětem a mládeži.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS A INTERNET

Dnešní děti a mládež tráví čím dál víc svého volného času na internetu. Internet je pro ně přitažlivý především tím, že jim přináší zábavu až domů a ony nikam nemusí za zábavou chodit. Prostřednictvím internetu ve svém volném čase poslouchají hudbu, sledují filmy, hrají online hry, komunikují se svými kamarády na sociálních sítích, nebo pouze „brouzdají“ po internetových stránkách. V lepším případě věnují čas strávený na internetu přípravě do školy, či nabývání nových vědomostí.

Rodiče jsou často svědky toho, že jejich dítě jde na internet pouze na chvilku, ale nakonec na něm stráví celé volné odpoledne. S tímto souvisí také zajímavá skutečnost, že pro děti před dvaceti až třiceti lety byl jedním z nejnepříjemnějších trestů právě zákaz chůze ven, tedy domácí vězení. Dnes se ale tento trest téměř nepoužívá, protože pro děti trestem není. Ve většině případů je nahrazen právě zákazem počítače, na kterém, jak už jsme zmínili výše, tráví děti a mládež čím dál větší část svého volného času. (Fuček, 2004)

Přítom ale nemůžeme říci, že by dnešní děti a mládež neměly, oproti dětem a mládeži před dvaceti až třiceti lety, možnost trávit svůj volný čas jiným způsobem, než na internetu. Právě naopak. Dnešní doba nabízí celou řadu zájmových aktivit. Zájmové kroužky, ale nejsou mnohdy nejlevnější záležitostí. Měli bychom si také uvědomit, že dítě není dobré počtem kroužků přetěžovat. Počet kroužků, které dítě v rámci týdne stihne navštěvovat, je velmi individuální. Některé děti mohou během týdne stihnout kroužků pět a jiným může stačit jeden. Zájmové kroužky nejsou ale jedinou alternativou, jak vyplnit volný čas dětí a mládeže. Dnešní trh nabízí širokou nabídku společenských her a hraček, díky kterým mladší i starší děti mohou „zahnat“ nudu. Často se ale u těch mladších dětí stává, že i přesto, že mají plný pokoj hraček, přijdou za rodiči, že se nudí. Někdy se může stát, že rodiče na své dítě nemají zrovna čas, nebo jsou příliš unavení z práce, a tak ho posadí k počítači. Počítač sám o sobě, je pouhým nástrojem, přesto by rodiče nikdy neměli své dítě nechávat na něm trávit volný čas bez dozoru. Je na nich, jakým způsobem povedou své dítě k práci s ním a kolik času mu umožní na něm trávit.

Je ale velmi důležité, aby měli rodiče přehled o tom, co jejich dítě ve volném čase dělá. Je také důležité, aby vedli své děti ke smysluplnému trávení volného času. Děti totiž napodobují své rodiče a z velké části přebírají jejich životní styl, tedy i způsob trávení volného času. Neplatí to vždy a bez výhrad, přesto ale vliv rodiny člověka silně ovlivňuje. (Pávková et al., 2002, s. 10) Z tohoto tvrzení můžeme například usuzovat, že děti, s nimiž jejich

rodiče trávili volný čas například sportem, se budou i v budoucnu věnovat sportu a povedou k němu i své děti a naopak.

1.1 Definice pojmu volný čas

Pro každého z nás představuje volný čas něco jiného. Také jednotlivými autory, kteří se volným časem zabývají, je tento pojem chápán různě. Nenajdeme tedy jednotnou definici volného času.

Dle pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 341) je pojem volný čas definován jako: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)“. Volný čas je tedy doba, kdy nepracujeme, ani neobstaráváme své základní životní potřeby, ale věnujeme se něčemu, co děláme rádi například čtení či sportu.

Pávková et al. (2002, s. 13) chápe volný čas jako: „opak nutné práce a povinností, dobu kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“ Volný čas je tedy časem, ve kterém vykonáváme pouze činnosti, které jsme si svobodně vybrali.

„Volný čas (angl. *leisure time*, franc. *le loisir*) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

„Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.“ (Němec, 2002, s. 17)

Někdy je volný čas vymezován jako doba, která zbývá po splnění pracovních a nepracovních povinností. Toto pojetí je nazýváno tzv. zbytkovou, reziduální teorií volného času a můžeme se s ním setkat zejména v německé literatuře. (Hofbauer, 2004, s. 13)

Děti, na základních školách sice nepracují, ale jsou školou povinné. Mohli bychom říci, že jejich prací je právě učení se ve škole, kterou musí pravidelně navštěvovat. Volný čas je pro ně tedy časem mimo vyučování, ve kterém mohou být se svými kamarády a rodinou. Nemůžeme ale říci, že volný čas je pro ně časem stráveným pouze mimo školu, protože

i ve škole, stejně jako i v jiných zařízeních volného času, mohou děti trávit svůj volný čas v různých zájmových kroužcích.

1.2 Internet

Internet je obrovským a nejrychlejším zdrojem informací z celého světa. Veškeré novinky se díky němu šíří neskutečnou rychlostí. Můžeme říci, že internet „nikdy nespí a je stále v pohybu“. Toto médium nám umožňuje téměř neomezené možnosti. Obrovskou výhodou je například možnost vzájemné komunikace a spolupráce s lidmi na dálku. Ale mimo to, že se díky internetu můžeme dozvídat novinky a komunikovat s lidmi z celého světa, skrývá se na něm také velké množství různých nebezpečí, která by neměla být opomíjena.

Dle Velkého počítačového slovníku (Nádběla, 2004, s. 205) „je internet celosvětová informační a komunikační síť, která vznikla propojením jiných (menších) sítí.“ Termínem internet tedy označujeme celosvětovou informační a komunikační síť, konkrétně propojení tisíců počítačových sítí, díky které mohou mezi sebou počítače komunikovat a předávat si informace.

Je to bezesporu nejznámější počítačová síť na světě, ke které se připojují další a další jednotlivé počítače (Kmoch, 1997, s. 181). „Spolu tyto propojené počítače ukládají obrovské množství informací o čemkoli pod sluncem.“ (Jones, c2001, s. 20)

Technickým základem tohoto zatím nejvyspělejšího komunikačního nástroje, je předávání multimediálních informací mezi počítači (Musil, 2003, s. 158). Podstatou funkce internetu ovšem není technika, ale organizační řešení založené na myšlence celosvětové, volně vytvářené sítě bez centra a prakticky bez hierarchického členění. (Musil, 2007, s. 31)

Protože neexistuje žádná centrála, která by internet organizovala, vše na něm probíhá spontánně. Internet nemá žádného majitele, tedy nikomu nepatří a neexistuje ani žádná komise, která by internetu „vládla“. (Kmoch, 1997, s. 181-182)

„Internet usnadňuje komunikaci a pomáhá nám zkracovat vzdálenosti mezi světadíly, státy, lidmi.“ (Hulanová, 2012, s. 16) Možná i díky tomu se stal neodmyslitelnou součástí běžného života.

1.2.1 Historie internetu ve světě

Historie vzniku internetu sahá již do počátků tzv. Studené války¹. V tomto období věnovaly Spojené státy zvýšené úsilí národní obraně. Snažily se podpořit rozvoj vzniku nových zbraní a technologií, díky kterým by získaly vojenskou převahu nad svým komunistickým rivalem. (Hilstrom, 2005 cit. podle Hulanová, 2012, s. 17)

Ministerstvo obrany Spojených států hledalo systém spojení, který by byl odolný proti rušení a útoku na centrální uzel. Také vědecká komunita hledala možnosti rychlé a flexibilní komunikace k přenášení velkého množství dat. (Musil, 2003, s. 158)

„Cílem tohoto spojení bylo tedy propojení armády, národní obrany a univerzitních laboratoří, které se zabývaly armádním výzkumem, tak, aby byl zaručen rychlý přenos informací bez potřeby kontroly lidským faktorem.“ (Schroeder, 1998 cit. podle Hulanová, 2012, s. 17)

První dálkové spojení bylo navázáno v roce 1969 profesorem Leonardem Kleinrockem. Vznikla pokusná síť čtyř amerických univerzit Advanced Research Project Agency (ARPA), označovaná také jako ARPANET. Brzy se ukázalo, že má základní vlastnosti telefonní sítě. Obejde se bez hierarchické struktury a bude moci hledat, v případě přerušení spojení, jinou cestu k navázání spojení. Síť neměla centrální bod, nebyla tedy zranitelná. (Musil, 2003, s. 159) O takové síti říkáme, že je decentralizovaná (Baranovič, Moravčíková, Šnajder, 1999, s. 4). Geniální myšlenka Ministerstva obrany Spojených států amerických byla tímto uvedena do reality.

Během 70. let se oddělily vojenské aplikace od sítě Arpanet pod názvem Milnet (Musil, 2003, s. 159). V 80. letech se Arpanet otevřel i široké veřejnosti, tím vznikl komerční NSFNET. V těchto letech byl také navržen dodnes platný systém WWW – WorldWide Web, Švýcarem Timem Bernes-Leem. Na přelomu 80. a 90. let již komerční sítě převládají pod názvem internet (Musil, 2003, s. 159).

„Slovo internet pochází z mezinárodní předpony inter (česky mezi) a anglického slova net (network, česky síť). Původně tedy šlo o označení jedné ze sítí připojených k internetu.

¹ Studená válka – intenzivní politický a vojenský konflikt mezi Spojenými státy a Sovětským svazem (Hilstrom 2005, cit. podle Hulanová, 2012, s. 17)

Následně došlo k zobecnění pojmu, který dnes označuje celou síť.“ (Wikipedia, 2009a cit. podle Hulanová, 2012, s. 17)

Původně malá experimentální počítačová síť se, na počátku 90. let, stala globálním interaktivním médiem (Hulanová, 2012, s. 17).

1.2.2 Historie internetu v České republice

V 90. letech vstoupil internet i do českých vod (Kodýtek, 2006). „V té době ještě v bývalém Československu neexistovaly žádné linky mimo telefonních, a tak se první pokusy o vytvoření počítačové sítě prováděly pomocí linek veřejné telefonní sítě.“ (Chlad, 2000 cit. podle Hulanová, 2012, s. 19).

První sítí, která se u nás objevila, byla v roce 1989 amatérská síť FidoNET. Tato síť byla nekomerční a vládou nepodporovaný projekt. V letech 1993-1996 prožíval FidoNET největší boom. Pro připojení k síti stačila klasická telefonní linka. (Kodýtek, 2006)

Datem připojení tehdejšího Československa k internetu se uvádí listopad 1991, ale je neoficiální. Za oficiální datum připojení Československa k internetu lze považovat 13. únor 1992, kdy proběhlo slavnostní připojení na pražském ČVUT. (Chlad, 2000 cit. podle Hulanová, 2012, s. 19) „Do té doby byl internet v České republice výsadou jen několika málo jedinců.“ (Kodýtek, 2006)

Počítačový veletrh roku 1994 byl prvním velkým krokem komercializace internetu v českých vodách. Poskytovatelé internetu se snažili získat zájemce o připojení k internetu, avšak zájem mezi firmami o připojení k internetu nebyl příliš velký. Přesto, že skončilo období, kdy na internet měla přístup pouze akademická sféra, trvalo ještě několik let, než si lidé internet pořídili. (Kodýtek, 2006) Kvůli absenci komerční sféry, mělo před rokem 1995 v našich zeměpisných šířkách ponětí o existenci internetu pouze malé množství lidí (Chlad, 2000 cit. podle Hulanová, 2012, s. 19). Na přelomu let 1995 a 1996 přichází bouřlivý rozvoj. Na trh vstupuje nespočet komerčních poskytovatelů připojení k internetu. (Chlad, 2000 cit. podle Hulanová, 2012, s. 17) V roce 1996 je spuštěn Ivem Lukačovičem první katalogový vyhledávač v České republice *Seznam.cz* (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011, s. 380). Tento katalogový vyhledávací server je používán dodnes a je jednou z nejnavštěvovanějších internetových stránek v České republice.

Novodobé dějiny internetu v Česku, se začaly psát po 17. listopadu 1999, kdy Český Telecom oznámil definitivní podobu nového tarifu internet 2000. (Kodýtek, 2006)

1.2.3 Aktuální stav internetu v České republice

Z šetření z roku 2013, které realizoval Český statistický úřad pod názvem Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci 2013, vyplývá, že počty uživatelů počítačů a internetu stále rostou. Ještě před dvaceti lety nebylo vybavení domácností počítačem běžné. Natožpak připojení k internetu. Nyní, v roce 2013 jsou vybaveny počítačem a internetem dvě třetiny českých domácností.

„Zatímco osobním počítačem je vybaveno devět z deseti domácností s dětmi, domácnosti bez dětí jsou vybaveny z necelých 60 %. Liší se i vybavenost domácností s dětmi dle toho, zda se jedná o úplnou, či neúplnou rodinu. Rodiny úplné jsou počítačem vybaveny z více než z 92 %, rodiny neúplné pouze ze tří čtvrtin.“ (ČSÚ, 2013) Můžeme tedy vidět, že jak děti z úplných či neúplných rodin mají k počítači přístup doma.

„Zajímavá jsou také zjištění, která se týkají místa využívání internetu. "Nejčastějším místem použití internetu je přirozeně domov. V pohodlí domova internet v roce 2013 využívaly více než dvě třetiny české populace (96 % uživatelů internetu). Využívání internetu v práci uvedlo 34 % uživatelů internetu.“ (ČSÚ, 2013)

2 BEZPEČNOST DĚTÍ A MLÁDEŽE NA INTERNETU

Přestože k propojování počítačů docházelo již v sedmdesátých letech, internetová bezpečnost se začala řešit až na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století. Je to tedy poměrně mladý problém. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 35)

Internet do dnešního světa dětí a mládeže neodmyslitelně patří. A mimo to, že nabízí obrovské možnosti, číhá na něm také spousta nástrah a nebezpečí. Proto je velmi důležité věnovat se bezpečnému užívání internetu.

V dnešní době mají prakticky všechny děti, mladší i starší, přístup k internetu. Část jejich života se tak odehrává ve virtuálním prostředí, a to považují za naprosto přirozené a běžné. Většina dětí si také myslí, že jsou v „surfování“ zkušenější, než jejich rodiče a věří tomu, že se s většinou problémů dokážou vypořádat sami. Právě tato víra ve své vlastní schopnosti vyřešit problémy samostatně, může být nebezpečná a může dítě dostat do rizikové situace. (Slunečnice, 2014) Proto je velmi důležité, aby rodiče dětí ovládali práci s internetem, alespoň na takové úrovni jako jejich děti. Ovšem nejlepší je, když jsou rodiče před dětmi v práci s internetem vždy o krok napřed. Nemůže je pak nic zaskočit. Děti musí vědět, že se na rodiče budou moci spolehnout a obrátit se na ně s jakýmkoli problémem, se kterým se na internetu setkají.

Internet na jedné straně můžeme vnímat jako studnici vědění, která dětem otevírá neomezené možnosti učit se, objevovat a poznávat nové věci, lidi nebo země. Na stranu druhou je ale internet labyrintem různých informací. Právě proto je pro správnou orientaci dětí klíčová tzv. „internetová gramotnost“. Internetová gramotnost zahrnuje, jednak schopnost umět údaje na internetu správně a efektivně vyhledávat a rozlišovat relevantní zdroje od zdrojů nedůvěryhodných, a jednak znalost pravidel online komunikace a pohybu v online prostředí. (Taťána le Moigle, cit. podle Eckertová, Dočekal, 2013, s. 10) „Jenom znalost a dodržování těchto pravidel pomůže dětem k bezpečnému využívání internetu, minimalizaci možných rizik, ale také ke schopnosti reagovat, když nestandardní situace nastane.“ (Taťána le Moigle, cit. podle Eckertová, Dočekal, 2013, s. 10)

2.1 Zásady bezpečného internetu

„Dobrým způsobem, jak minimalizovat nebezpečí internetu, je dohodnout se s dětmi na určitých pravidlech. Společná pravidla jsou dobrým východiskem pro diskusi o bezpečném používání internetu.“ (Bezpečný internet, 2010)

Desatero bezpečného internetu pro děti a mládež

- Nedávej nikomu adresu ani telefon, nikdy nevíš, kdo se skrývá za monitorem.
- Neposílej nikomu, koho neznáš, své fotografie a už vůbec ne intimní.
- Udržuj svá hesla (k e-mailu i jinam) v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi. A čas od času si heslo změň.
- Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily a vzkazy.
- Nedomlouvej si schůzku na internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
- Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
- Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.
- Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
- Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš (informace na internetu nejsou vždy pravdivé).
- Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

(Eckertová, Dočekal, 2013, s. 37)

2.1.1 Domácí pravidla pro používání internetu

Umístěte počítač do místnosti používané celou rodinou

V případě umístění počítače například do obývacího pokoje nebo jídelny budou mít rodiče a ostatní členové rodiny přehled o tom, co jejich dítě na počítači – na internetu dělá a také možnost zakročit. Rodiče a ostatní dospělí členové rodiny budou také moci sledovat dobu strávenou dítětem na počítači a zároveň ji regulovat. (Bezpečný internet, 2010)

Mluvte o internetu

Rodiče by měli projevit zájem o to, co dítě na internetu i mimo něj dělá a s kým přes něj komunikuje. Je důležité mluvit o zajímavých věcech, ke kterým lze internet využít. Rodiče by neměli zapomenout svým dětem říct také o nebezpečích, která se na internetu skrývají. (Bezpečný internet, 2010)

Naučte se lépe pracovat s počítačem

Rodiče mohou pomoci dětem s vyhledáváním užitečného materiálu na internetu jedině tehdy, pokud sami budou práci s počítačem ovládat. Je velmi důležité, aby dítě nezískalo

pocit, že rodiče počítači nerozumí, a tudíž si na něm může dělat, co chce. (Bezpečný internet, 2010)

Používejte internet společně

Při společném procházení internetu mohou rodiče dítěti například pomoci s posouzením hodnoty nalezených informací. Mohou nalézt vhodné stránky pro dítě, nebo naučit ho, jak hledat užitečné informace. (Bezpečný internet, 2010)

Vytvořte s dětmi dohodu o tom, jak a kdy budou internet používat

Je důležité dohodnout se s dětmi na internetových stránkách, které mohou navštěvovat a na době, kterou budou na internetu trávit. Je důležité, aby děti s dohodnutými pravidly souhlasily a měly zájem je dodržovat. (Bezpečný internet, 2010) Nesmíme zapomínat, že dítě netráví čas na internetu pouze doma, ale také u svých kamarádů, ve škole, nebo v knihovně, proto je důležité dohodnout se na pravidlech, která budou platit vždy a všude.

2.2 Prevence ve škole

Problematikou virtuální komunikace se zabývá i kurikulární dokument Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, která je vzdělávací oblastí koncipovanou pouze pro I. stupeň základního vzdělávání, se žáci setkají, mimo jiné, se vzdělávacím obsahem, který se týká právě zdraví a bezpečí. Žáci si osvojují bezpečné chování a vzájemnou pomoc v různých životních situacích, včetně těch mimořádných. Vzdělávání v této oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka mimo jiné, k bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií. Poté, co žáci touto oblastí projdou, by měli být schopni rozeznat nebezpečí různého charakteru a využívat bezpečná místa pro hru a trávení volného času. (Národní ústav pro vzdělávání, 2013)

Další oblastí, která je spojena s virtuální komunikací, je oblast Informačních a komunikačních technologií. Tato oblast umožňuje všem žákům dosáhnout základní úrovně informační gramotnosti, tedy získat základní dovednosti v ovládnutí výpočetní techniky a moderních informačních technologií, orientovat se ve světě informací, pracovat s nimi a využívat je při dalším vzdělávání i v praktickém životě. Tato vzdělávací oblast, byla vzhledem k narůstající potřebě osvojení si základních dovedností práce s výpočetní technikou, zařazena jako povinná součást základního vzdělávání na I. i II. stupni. Žáci se již na I. stupni věnují zásadám bezpečnosti práce a prevence zdravotních rizik spojených s dlouhodobým

užíváním výpočetní techniky. O práci se samotným obsahem internetu se ale zatím nic nedozví. Na II. stupni již žák dokáže ověřit věrohodnost informací a informačních zdrojů. Vzdělávání v dané oblasti směřuje k utváření klíčových kompetencí jako je schopnost porovnávat informace z většího množství informačních zdrojů, a tím dosáhnout větší věrohodnosti vyhledávaných informací a zaujetí odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům, vyskytujících se na internetu či jiných médiích. (Národní ústav pro vzdělávání, 2013)

Součástí výuky na základních školách je díky Rámcovému vzdělávacímu programu také průřezové téma Mediální výchova, jenž má vybavit žáka základní úrovni mediální gramotnosti. Ta zahrnuje osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií a získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost posoudit věrohodnost nabízených sdělení a vyhodnotit jejich záměr. Dále pak schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času. (Národní ústav pro vzdělávání, 2013)

2.3 Nebezpečí hrozící dětem a mládeži na internetu

Společně nastavená pravidla rodičů s dětmi a probíhající prevence na základních školách sice nebezpečí internetu neodstraní, ale protože děti a mládež budou vědět, jak se v určitých situacích zachovat, pomohou nám hrozící nebezpečí alespoň minimalizovat.

V této podkapitole si vymezíme nejrozšířenější internetová nebezpečí. Autoři příručky pro učitele a rodiče Rizika virtuální komunikace (Kopecký, Krejčí, 2010) hovoří o třech nejrozšířenějších a nejnebezpečnějších internetových nebezpečích, konkrétně o kyberšikaně, kybergroomingu a kyberstalkingu.

Kyberšikana

„Termínem kyberšikana (cyberbullying) označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.“ (Krejčí, 2010, s. 3) Kyberšikana je specifickým druhem šikany (Hulanová, 2012, s. 37), ale zatímco klasická šikana se může projevovat fyzickými i psychickými útoky, kyberšikana se odehrává pouze v psychické rovině, je tedy druhem psychické šika-

ny. (Krejčí, 2010, s. 3) „Psychická zranění bývají hluboká a obtížně léčitelná. Rozleptávají identitu oběti, dotyčný se cítí opuštěný, poníženy a bezvýznamný.“ (Kolář, 2011, s. 86)

Kyberšikana je druhem šikany, který se odehrává ve virtuálním světě, většinou bez přímého kontaktu oběti s agresorem, jako je tomu u klasické šikany. Právě díky tomu, že se kyberšikana odehrává ve virtuálním prostředí, mohou být útoky intenzivnější a dlouhodobější, přičemž trauma způsobené oběti může být nepředstavitelné. V dnešní době existuje řada kauz, kdy oběti extrémní tlak dohnal až k psychickému zhroucení, které v některých případech dokonce skončilo sebevraždou. (Krejčí, 2010, s. 3)

„Kyberšikana se projevuje především ponižováním, nadáváním, urážením, zastrašováním, vyhrožováním, vydíráním, obtěžováním a pronásledováním oběti.“ (Krejčí, 2010, s. 3) Mezi její specifické projevy patří například publikování ponižujících záznamů nebo fotografií, krádež identity, ztrapňování pomocí falešných profilů, napadání uživatelů v online komunikaci a zveřejňování cizích tajemství (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 8-10).

Jednou z největších výhod pro agresora kyberšikany je právě anonymita. Výzkumy se shodují, že přibližně 40% obětí se nikdy nedozví, kdo je šikanoval. Útočník se může schovat za přezdívku, či falešný e-mail a to mu dodává odvalu, aby v šikaně prostřednictvím komunikačních technologií pokračoval. Agresorem kyberšikany nemusí být fyzicky silný jedinec, jako u šikany, ale je jím většinou jedinec silný v informačních technologiích. (Vágnerová, 2009, s. 94) Fyzické dispozice útočníka zde tedy nehrají roli. Mnohem důležitější jsou jeho znalosti informačních a komunikačních technologií a schopnost práce s nimi.

Útočníkem kyberšikany může být tedy prakticky kdokoliv, stejně jako obětí. Většinou ale agresor vybírá svou oběť v kyberprostoru, a proto vyšší riziko hrozí dětem a dospívajícím, kteří jsou na svých mobilních telefonech a počítačích závislí. S kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv (Vágnerová et al., 2009, s. 94-95). Není tedy omezena pouze, jako v případě šikany, na půdu školy a její okolí, ale prostřednictvím internetu a mobilního telefonu pronásleduje dítě i v „bezpečí“ domova.

Z důvodu absence fyzického násilí u kyberšikany je mnohem obtížnější ji školou či rodiči odhalit. Přesto, že se u kyberšikany neobjevují přímé znaky šikánování, kterých bychom si mohli všimnout, žije oběť s pocitem trvalého tlaku a nekončícího nebo stále se opakujícího ataku. Útoky agresora se ale nemusí opakovat. Stačí, když vyvěsí na internet ponižující obsah, který si pak každý může zkopírovat a šířit jej dál. Samozřejmě do doby, než ho poskytovatel stránek daného serveru vymaže. (Vágnerová et al., 2009, s. 95) A tak

se může ponížujícím obsahem bavit na internetu kterýkoliv uživatel, který se k němu dostane.

Výzkum Nebezpečí internetové komunikace IV, realizovaný v roce 2013 v rámci projektu E-Bezpečí, kterého se účastnilo přes dvacet jedna tisíc respondentů ve věku 11-17 let, ukazuje, že téměř 51% dětí do 18 let má zkušenost s nějakou formou kyberšikany. Školáci a studenti se nejčastěji setkávají s verbálními útoky (33%), dále s průnikem útočníka na jejich účet (33%), obtěžováním za pomoci prozvánění (24%) a vyhrožováním či zastrašováním (17%). (E-Bezpečí, 2013) Z výzkumu tedy vyplývá, že polovina dotazovaných respondentů se stala obětí některé z forem kyberšikany. Mezi další zjištění výzkumu patří, ve srovnání s výzkumem z minulého roku, rostoucí tendence forem kyberšikany jimiž jsou vydírání a krádež identity. Samy děti a mládež se ve výzkumu přiznávaly k tomu, že jsou mnohdy autory kyberšikany. (E-Bezpečí, 2013)

Kybergrooming

Grooming je v širším slova smyslu označení pro manipulativní chování (Hulanová, 2012, s. 52). Kybergrooming je tedy snaha o zmanipulování oběti útočníkem prostřednictvím internetu, mobilního telefonu a dalších informačních a komunikačních technologií.

Termín kybergrooming je označení pro takové chování uživatelů internetu, které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Cílem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Útočník kybergroomingu je nazýván kybergroomerem. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14) Dítě či dospívající, který se stane obětí, nemá žádné tušení o záměru útočníka.

Z hlediska věku a pohlaví se nejčastěji stávají oběťmi kybergroomingu dívky mezi 13 až 17 lety (Hulanová, 2012, s. 55) Chlapci jsou tedy postihováni kybergroomingem méně než dívky. Kopecký, Krejčí (2010, s. 14) uvádí, že nejčastějšími oběťmi jsou děti a mládež ve věku 11-17 let. Důvodem proč jsou oběťmi kybergroomingu právě děti a mládež je především nedostatek životních zkušeností a větší náchylnost k manipulaci.

Oběťmi kybergroomingu jsou zejména uživatelé internetu, kteří tráví příliš mnoho času v online komunikačním prostředí, jako je chat, nebo sociální sítě. Děti a mládež prostřednictvím online komunikace vyhledávají nové kamarády, partnery či osoby na doučování. Není proto divu, že v posledních letech narostl počet případů kybergroomingu, ke kterým

došlo prostřednictvím sociálních sítí, například Facebooku a Twitteru. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14)

Z výzkumu Nebezpečí internetové komunikace IV, realizovaného v roce 2013, vyplývá, že jsou děti a mládež ochotny si s lidmi, které znají pouze z on-line prostředí nejen psát, ale také se s nimi setkat. 53% dotazovaných dětí a dospívajících si on-line povídá s lidmi, které z reálného světa nezná a 36% respondentů by bylo ochotno se s nimi osobně setkat. Zarážející ale je, že 76% respondentů vnímá osobní setkání s člověkem, kterého znají pouze z internetu jako riskantní a nebezpečné, přesto ale 55% z nich by na schůzku stejně šlo. (E-Bezpečí, 2013)

Stalking a kyberstalking

Stalking je výraz, který lze přeložit jako pronásledování, či slídění (Hulanová, 2012, s. 69). „Označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Pronásledovatel svou oběť například dlouhodobě sleduje, bombarduje SMS zprávami, e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi.“ (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 24) Tímto chováním vyvolává u oběti strach.

V případě, že útočník spojí stalking s informačními a komunikačními technologiemi hovoříme o tzv. **kyberstalkingu**. Kyberstalking je opakované zasílání výhružných zpráv, jejichž účelem je zastrašit, urážet nebo vydírat příjemce. Cílem kyberstalkerů je mimo jiné také pomlouvat oběti, poškodit jejich dobrou pověst a zpřetrhat všechny jejich přátelské vztahy.² (Willard, 2001, s. 10)

Útočníkem kyberstalkingu může být osoba, kterou oběť zná a ví o tom, že ona je tou osobou, která ji pronásleduje. Může jí být ale také kyberstalker, hledající své oběti na internetu. Stalkera nemusí být vůbec snadné rozpoznat. Velmi často se to ani nepodaří, protože se nám stalker může jevit jako naprosto normální člověk, o kterém ani lidé z jeho nejbližšího okolí nemusí tušit, že například obtěžuje jinou osobu. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 25) Kyberstalker pronásleduje svou oběť z domova, a tedy bez jakýchkoliv svědků.

² Cyberstalking is repeated sending of harmful messages that include threats of harm, are highly intimidating or extremely offensive, or involve extortion. Cyberstalkers may also try to denigrate their targets and destroy their friendships or reputations.

Nejčastějšími agresory se stávají bývalí partneři, častěji muži než ženy (87%). Ovšem za problematičtější útočníky považujeme ženy, a to zejména pro jejich cílevědomost a systematickosti. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 25)

Termín nebezpečné sledování neboli stalking byl do trestního zákona zaveden teprve 1. ledna 2010 (Hulanová, 2012, s. 72) Do této doby tedy stalking/kyberstalking v České republice trestným činem nebyl. Aby byl pachatel obviněn ze stalkingu, musí být jednoznačné, že pronásledoval oběť proti její vůli. Zároveň musí být pronásledování intenzivní a dlouhodobé (minimálně čtyři až šest týdnů). (Hulanová, 2012, s. 75)

Na webových stránkách Policie České republiky nalezneme mimo těchto tří nebezpečí internetu také sexting.

Sexting

Sexting (česky sextování) je složeninou slov sex a textování (Hulanová, 2012, s. 62). Označuje zasilání vlastních odhalených fotografií, videozáznamů nebo textů, které mají erotický a sexuální podtext, prostřednictvím moderních komunikačních technologií. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 68) Tyto záznamy jsou pak často proti vůli aktéra uveřejněny na internet, zejména dojde-li k ukončení vztahu mezi přáteli či partnery (Hulanová, 2012, s. 62). Sexting probíhá nejčastěji mezi vrstevníky, ale ojedinělé nejsou ani případy zasilání odhalených fotografií cizím neznámým lidem (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 68). Děti a mládež si často neuvědomují následky spojené se šířením materiálů s vlastním sexuálním obsahem prostřednictvím internetu. Nemají ponětí o tom, jak by mohl tento materiál neznámý pachatel zneužít. První případy sextingu byly zdokumentovány již v roce 2005 (Hulanová, 2012, s. 62).

Sexting podporuje šíření dětské pornografie, které je celosvětově zakázáno (Hulanová, 2012, s. 62)

V posledních letech narůstá popularita sociálních sítí, proto je na místě uvést si také rizika spojená s jejich užíváním.

Rizika sociálních sítí

Než přejdeme k samotným rizikům sociálních sítí, pojem sociální síť si vymezíme. „Sociální sítě jsou webové služby, které umožňují svým uživatelům vytvořit si vlastní profil, upravit jej podle své představy, přátelit se s jinými uživateli, vytvářet seznamy přátel, nahrávat a sdílet fotky, videa a jiné materiály a další.“ (Černá et al., 2013, s. 28) Sociální sítě

na internetu jsou ve 21. století velmi oblíbeným komunikačním prostředkem, jak pro děti a mládež, tak pro dospělé. (Hulanová, 2012, s. 85) Důvodem může být například možnost on-line sdružování se s lidmi z celého světa.

Místem, kde s jistotou najdeme děti a mládež je bezpochyby *Facebook*. Tato největší sociální síť na světě má celosvětově jednu miliardu uživatel. Podle pravidel Facebooku se na něj může zaregistrovat kdokoli, kdo dosáhne věku třinácti let. Provozovatelé ale při registraci nijak věk neověřují, tím pádem se může zaregistrovat prakticky kdokoli, kdo uvede věk nad třináct let. Výsledkem je, že profil na Facebooku mají již žáci 5. ročníků základní školy. V šesté a sedmé třídě je výjimkou dítě, které účet na Facebooku nemá. Navíc v drtivé většině používají děti Facebook bez vědomí a jakéhokoliv dohledu rodičů. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 28)

Na sociálních sítích a službách jako je Twitter (www.twitter.com), LinkedIn (www.linkedin.com), Google+ (plus.google.com), Instagram (www.instagram.com), Pinterest (www.pinterest.com) a dalších menších sítí ze zahraničí, již nalezneme menší množství dětí a mládeže, než na Facebooku. Samozřejmě platí, že děti a mládež používají české: Lidé.cz (www.lide.cz), Spolužáci (www.spoluzaci.cz), Libimseti.cz (www.libimseti.cz), Alík (www.alik.cz) či Rajče (www.rajce.cz). (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 29) Za zmínku stojí určitě také velmi oblíbená stránka YouTube (www.youtube.com), kde děti a mládež mají možnost sledovat videa z celého světa.

Z výzkumu EU Kids online, realizovaného v roce 2011 ve 25 zemích Evropské unie vyplývá, že 59 % respondentů ve věku 9-16 let má profil na sociální síti – z toho 26 % je ve věku mezi 9-10 lety, 49 % ve věku mezi 11-12 lety, 73 % 13-14letých a 82 % 15-16letých. Můžeme se domnívat, že nyní v roce 2014 bude procento dětí a mládeže, jež mají profil na některé ze sociálních sítí vyšší.

Facebook a další sociální sítě s sebou přinesly nejen zábavu, ale také další nebezpečí. Děti a mládež sdělují své osobní údaje a sdílí informace. „Přáteli“ se s lidmi, které vůbec neznají a bez zábran navazují nové kontakty. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 29) Se sdělováním osobních údajů či sdílením informací na internetu se pojí riziko jejich zneužití, proto je vždy důležité dobře si rozmyslet, jaké údaje zpřístupníme ostatním uživatelům. Děti a mládež často útočníkům samy nahrávají. Ostatním uživatelům sociální sítě bez obav oznámí, kde se právě nachází, či kdy odjíždí na dovolenou. Tyto informace přitom nemusí nutně sdílet veřejně, tedy se všemi uživateli dané sociální sítě. Zkušený uživatel se k nim dokáže dostat.

Společnost Jablotron, přední expert na zabezpečovací systémy, provedla koncem roku 2012 průzkum mezi českými vězni odsouzenými za vloupání a krádeže. Tento průzkum byl mimo jiné také zaměřen na to, jakým způsobem si pachatelé objekty na vloupání vybírají. Nejčastěji je to na základě „doporučení“ od známého. Dále sledují delší nepřítomnost obyvatel, tedy plnou poštovní schránku, nebo zda se v domě svítí. A v neposlední řadě využívá zhruba desetina pachatelů také informace ze sociálních sítí. (Jablotron, 2013) Je proto důležité vést děti a mládež k tomu, aby se vyvarovaly sdílení osobních informací s neznámými lidmi.

Nebezpečí na internetu číhá kdekoliv, nejen na sociálních sítích, ale právě na nich se děti a mládež v dnešní době pohybují nejčastěji.

2.3.1 Rizika spojená s nadměrným užíváním internetu

Zdravotní rizika

Informační a komunikační technologie mají negativní vliv nejen na fyzický stav dětí a mládeže, ale také dospělých. Mezi zdravotní rizika řadíme například obezitu, problémy s páteří, bolesti šijových svalů a hlavy apod. (Kopecký, 2007, s. 89). Přičemž bolest hlavy může být způsobená například únavou očí z celodenního sledování monitoru, nebo nesprávnou polohou hlavy (Zemanová, Ručková et al., 2001, s. 17).

Na přetížení svalů se podílí mimo jiné špatné umístění monitoru a klávesnice, nevhodná židle a také výška stolu a v neposlední řadě obsluha myši vždy stejnou rukou. Řešením je úprava „pracovního“ prostředí, nácvik obsluhy myši i druhou rukou a uvolňující a mobilizační cviky. (Zemanová, Ručková et al., 2001, s. 17)

Problémy spojené s verbální a sociální komunikací

Tedy neschopnost komunikovat s vrstevníky jinak než prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Neschopnost naslouchat druhému.

Závislost na internetu

Stejně jako existuje závislost na alkoholu, cigaretách, cvičení, sexu a drogách, existuje také závislost na internetu (Šmahel, 2003, s. 141). Velmi těžce se ale rozlišuje tzv. „závislé chování“, od skutečné „závislosti“. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 132)

Závislostní chování, tedy závislost na užívání internetu je obecně definováno jako nadměrné používání internetu, které s sebou přináší do života jedince psychologické, sociální,

pracovní či školní komplikace. (Ježková, 2014) „Různé studie považují za nadužívání internetu rozmezí 5-25 hodin týdně a neshodují se ani v názoru, co znamená „normální použití internetu“. (Grohol, 1998 cit. podle Šmahel, 2003, s. 132)

Spíše než závislým na internetu se ale uživatel stává závislým na konkrétních aplikacích či činnostech, které „na síti“ provozuje – v případě dětí a mládeže jde nejčastěji o on-line hry a komunikační aplikace jako chaty či sociální sítě. (Ježková, 2014)

Závislostí na internetu je dle výzkumů ohroženo až 6 procent jeho uživatelů, přičemž nejvíce ohroženými uživateli jsou právě děti a dospívající ve věku 12–19 let, stejně jako v případě závislosti na počítačových hrách. Další rizikovou skupinu představují pak mladí dospělí ve věku od 20 do 26 let. (Ježková, 2014)

Mezi nejčastější příznaky závislosti na internetu patří (Ježková, 2014):

- nezvladatelná potřeba používat internet,
- ztráta kontroly nad užíváním internetu,
- abstinenční příznaky (nervozita, agresivita, podrážděnost, apod.),
- náhlé změny nálad,
- zanedbávání pracovních (u žáků školních) povinností,
- rezignování na původní koníčky,
- marné pokusy omezit časté používání internetu,
- fyzické potíže (bolest očí, problémy s páteří).

2.4 Projekty zabývající se bezpečným internetem

Projekt E-Bezpečí

Projekt E-Bezpečí realizovaný Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a dalšími organizacemi, je celorepublikový projekt, zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. Projekt se zaměřuje na nebezpečné internetové fenomény, které ohrožují nejen děti a mládež, ale také dospělé uživatele internetu. Provozuje také internetovou poradnu. Projekt se specializuje zejména na:

- a) kyberšikanu a stalking,
- b) kybergrooming,
- c) kyberstalking a stalking,
- d) rizika sociálních sítí,

- e) hoax³ a spam⁴,
- f) zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií. (E-Bezpečí, 2014)

Cílovou skupinou projektu E-Bezpečí jsou žáci a studenti (od I. stupně základní školy), učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté, vychovatelé, pracovníci OSPOD a také rodiče. (E-Bezpečí, 2014)

Projekt Safer internet CZ

Cílem projektu Saferinternet.cz, který je realizovaný Národním centrem bezpečnějšího internetu (NCBI), je propagovat bezpečnější užívání internetu a dalších komunikačních technologií, vzdělávat uživatele, zejména děti, rodiče, učitele a sociální pracovníky v této oblasti a bojovat proti šíření ilegálních obsahů, především dětské pornografie. (Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012)

Hlavním komunikačním nástrojem projektu je webový portál Saferinternet.cz společně s výchovně-vzdělávacími stránkami Bezpecne-online.cz, které se zaměřují na osvětové aktivity pro děti a mládež ve věku 12-16 let. V rámci projektu je zřízena internetová linka pomoci (*Pomoconline.cz*), kde mohou děti a jejich rodiče získat radu ohledně nebezpečných kontaktů lákajících děti na schůzku (grooming), kyberšikany a dalších zážitků spojených s užíváním internetu a online technologií. Součástí projektu je také horká linka (*Horkalinka.cz*), která je členem mezinárodní sítě INHOPE a úzce spolupracuje s Policií ČR. Prostřednictvím Horké linky mohou uživatelé internetu ohlašovat ilegální obsah. (Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012)

Projekt Bezpečný internet

Projekt Bezpečný internet.cz vznikl s cílem ukázat mnohá rizika spojená s užíváním internetu a také poukázat na způsoby, jak se jim efektivně bránit. Tento projekt se zaměřuje na různé cílové skupiny uživatelů internetu a pomocí názorných příkladů pomáhá vytvářet správné návyky internetové bezpečnosti. Projekt zcela zdarma poskytuje rady, návody a zkušenosti provozovatelů nejnavštěvovanějších internetových služeb. (Bezpečný internet, 2010) Na stránkách nalezneme jak rady pro děti a rodiče, tak také pro školy.

³ Hoax (žert, fáma, podvod) je hromadně se šířící poštovní zpráva, která svým obsahem upoutá pozornost uživatelů a vyzývá je, aby je posílali dál co nejširšímu okruhu známých. (Baranovič, Moravčíková, Šnajder, 1999, s. 86)

⁴ Spam je jakákoliv nevyžádaná zpráva v elektronické poště (může jít o SMS), která vám něco nabízí. A právě nabízení produktů a služeb je hlavním důvodem proč spam existuje. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 112)

Hlavním cílem projektu Bezpečný internet.cz, jež byl založen společnostmi Česká spořitelna, Microsoft a Seznam.cz, je posílit společnými aktivitami celkové povědomí českých uživatelů internetu o jeho rizicích a vzdělávat je v této oblasti. (Bezpečný internet, 2010)

Sdružení linka bezpečí

Linka bezpečí je bezplatná telefonická linka krizové pomoci pro děti a mladistvé do věku 18 let, popřípadě u studentů do 26 let. Je v provozu celý rok, 24 hodin denně a je dostupná v rámci České republiky zdarma. Linka bezpečí ctí zásadu anonymity klientů. Pokud tedy klienti sami nechtějí, nemusí uvádět své osobní údaje. (Linka bezpečí, 2010) Dítě nebo mladistvý tedy může na Linku bezpečí zavolat bezplatně a anonymně. Nikdo se tedy o hovoru nemusí dozvědět.

Posláním Linky bezpečí je poskytovat telefonickou krizovou pomoc a poradenství dětem a mladistvým, kteří se nacházejí v tíživé životní situaci, jež nemohou nebo nedokážou zvládnout vlastními silami. (Linka bezpečí, 2010)

Číslo na linku bezpečí je: 111 116.

3 CHARAKTERISTIKA STŘEDNÍHO A STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Nástup do školy představuje pro dítě důležitý sociální mezník. Škola se pro něj stává první významnou institucí. Je důležitým místem socializace. Dítě zde získává nové zkušenosti rozdílné od těch, které získalo v rodině. Ve škole se rozvíjí schopnosti a dovednosti dítěte. Zásadním způsobem je zde ovlivňováno také dětské sebehodnocení. (Vágnerová, 2000, s. 148)

Nástup do školy můžeme chápat jako jednu z fází v procesu odpoutávání se ze závislosti na rodině. Její vliv je postupně nahrazován působením jiných sociálních skupin. (Vágnerová, 2000, s. 148)

Školní věk, tj. období, kdy dítě navštěvuje základní školu, lze rozdělit na tři dílčí fáze (Vágnerová, 2012, s. 255):

1. *Raný školní věk* trvá od nástupu dítěte do školy, tedy přibližně od 6 do 9 let. Dítě v tomto období zvládá novou sociální roli (roli školáka) a základy vzdělanosti: čtení, psaní a počítání.
2. *Střední školní věk* trvá od 9 do 11-12 let, tedy do doby, kdy dítě přechází na II. stupeň základní školy a začíná dospívat. V průběhu této fáze dochází k méně nápadným změnám, které ale lze považovat za přípravu na dobu dospívání.
3. *Starší školní věk*, respektive období II. stupně základní školy, trvá do ukončení povinné školní docházky, tedy přibližně do 15 let. Z biologického hlediska označujeme toto období jako období pubescence.

M. Vágnerová (2012) se v tomto rozdělení školního věku shoduje se Z. Matějčkem (1994). Matějček (1994, s. 57) rozděluje školní věk na mladší školní věk, střední školní věk a starší školní věk. O mladším školním věku hovoří u dětí od 6 do 8 let. Střední školní věk vymezuje obdobím mezi 9. a 12. rokem a starší školní věk, který je obdobím pubescence, podle něj trvá od 12 do 15 let.

Vzhledem k tomu, že výzkumný vzorek pro účely praktické části této bakalářské práce tvoří žáci 5. a 9. tříd základní školy, tedy žáci ve věku od 10 zhruba do 15 let, si v následujících podkapitolách vymezíme střední a starší školní věk.

3.1 Střední školní věk

Období středního školního věku, jak již bylo zmíněno výše, trvá od 9 zhruba do 12 let. Děti v tomto věku navštěvují přibližně 3. až 5. třídu základní školy. Dle Vágnerové (2012, s. 255) neobsahuje střední školní věk žádný významný biologický ani sociální mezník. Dítě si vytváří určitou pozici jak ve škole, která předurčuje jeho budoucí sociální postavení, tak ve vrstevnické skupině, která ovlivňuje jeho další osobnostní vývoj.

E. Erikson (1963, cit. podle Vágnerová, 2012, s. 255) o tomto období mluví jako o fázi citové vyrovnanosti. S. Freud (1994, cit. podle Vágnerová 2000, s. 188) jako o fázi latence, která je míněna jako klidový stav. Jde tedy o období relativního klidu a pohody. Tento relativní klid a pohodu mohou ale narušovat sociální tlaky vycházející ze školy, z rodiny nebo vrstevnické skupiny. Dítě se plynule rozvíjí ve všech oblastech a jsou vytvářeny předpoklady pro budoucí proměnu, která prozatím probíhá pouze na psychické úrovni. (Vágnerová, 2012, s. 255)

Z hlediska kognitivního vývoje se jedná dle Piageta (1966, 1970, cit. podle Vágnerová, 2012, s. 266) o fázi konkrétních logických operací. Dětské poznávání je v této fázi flexibilnější, objektivnější a také přesnější, než bylo v předškolním věku. Pro dítě, které dosáhne této vývojové úrovně, je školní výuka srozumitelnější, tím pádem i atraktivnější, a může z ní profitovat.

Dítě středního školního věku je realista. V tomto období je extravertované, tedy obrácené ke světu. Má tendenci mít ve všem jasno, nejlépe na základě jednoznačných a konkrétních důkazů. Tímto způsobem získává jistotu o vlastnostech světa, který chce prozkoumat. V tomto věku má dítě sklony interpretovat veškeré dění kolem něj pozitivním způsobem – je optimista. Názory dítěte středního školního věku se stávají stabilnější a méně ovlivnitelné, což tvoří základ pro jeho stabilnější sebepojetí. Časem se bude zmenšovat i jeho závislost na cizích názorech. (Vágnerová, 2000, s. 188-190)

Na rozdíl od mladšího školního věku, už ve středním školním věku dítě nemá emocionální vazbu na učitele. Dítě respektuje učitele jako autoritu. Nemusí pro něj ale mít žádný osobní význam. (Vágnerová, 2000, s. 190)

Pro dítě středního školního věku se stávají velmi důležitými vrstevníci, kterými potřebuje být akceptován. H. Sullivan (1953 cit. podle Vágnerová, 2000, s. 191) považuje potřebu kontaktu s vrstevníky za nejvýznamnější potřebu školního věku. Úspěch mezi ostatními dětmi je stejně jako úspěch ve škole důležitý pro rozvoj přijatelného sebehodnocení dítěte.

Dětská skupina se pro dítě stává stále významnějším sociálním teritoriem, ke kterému se přičleňuje. Doposud poskytovala dítěti jistotu rodina, nyní ji do určité míry poskytují také vrstevníci. Dětská skupina napomáhá také rozvoji poznávacích procesů. Právě proto, že vrstevníci jsou na stejné úrovni a mají rovnocenný vztah, mohou regulovat dětské poznávací strategie přirozeným způsobem. Dospělí k problémům přistupují často z nadřazené pozice schopnějšího, ale pohled vrstevníka je bližší a srozumitelnější. (Vágnerová, 2000, s. 190-193)

Identifikace s vrstevnickou skupinou je jedním z projevů celkového rozvoje dětské osobnosti a signalizuje počátek procesu odpoutávání se ze závislosti na rodině. Vrstevníci se pro dítě stávají postupně stále důležitějšími, aby nakonec v budoucnosti rodinu nahradili. (Vágnerová, 2012, s. 339)

„Vrstevnická skupina dětí středního školního věku se obvykle vytváří na základě snadnosti vzájemného kontaktu. Může vznikat v rámci školní třídy, kam děti chodit musí, nebo v okruhu bydliště.“ (Vágnerová, 2000, s. 193) Děti v tomto věku vytvářejí větší či menší skupiny, ve kterých ale ještě nejde o intimnější a stálejší přátelství. Skupiny nebývají uzavřené a je přijat kdokoli, kdo splňuje základní podmínky. Velký význam má pro děti ve středním školním věku faktor stejnosti, respektive značné podobnosti. Děti kladou důraz především na společně sdílené aktivity, ale i na schopnost vzájemné solidarity a pomoci. Preferují kontakt se stejně starými dětmi, které dosahují obdobné vývojové úrovně. Specifickým znakem tohoto období je potřeba identifikace se skupinou dětí stejného pohlaví. Dochází k nápadnému oddělování chlapeckých a dívčích skupin. Tato tendence souvisí s rozvojem ženské a mužské role, k níž v období středního školního věku dochází. Chlapci i dívky si plně uvědomují svou mužskou či ženskou roli. Vnímají také rozdíly na biologické i sociální úrovni, které z ní vyplývají. (Vágnerová, 2000, s. 193-194)

Chlapecký či dívčí způsob chování upevňují rodiče ve shodě se společenským očekáváním tak, že projevují uznání, nebo dávají najevo svůj nesouhlas, a to většinou nevědomě. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 137)

3.2 Starší školní věk

Období staršího školního věku trvá podle uvedených autorů, M. Vágnerové (2012) a Z. Matějčka (1994), zhruba od 11/12 do 15 let, odpovídá tedy první fázi dospívání, která je označována jako pubescence. V tomto období dochází ke komplexní proměně všech složek osobnosti: somatické, psychické i sociální. Nejnápadnější změnou je tělesné dospívání,

spojené s pohlavním dozríváním, tedy pubertou. Význam pohlavního dozrívání, a tím nástup sexuální aktivity zdůrazňuje psychoanalýza. Freud označil období dospívání, ve kterém dochází k novému oživení sexuálního pudu, jako genitální fázi. Sexuální potřeby sice stále určují směřování osobnosti, ale objektem potenciálního uspokojení v této fázi už není jeden z rodičů. Dospívající si hledá dívku či chlapce, incestní zaměření je tedy překonáno. (Vágnerová, 2012, s. 367-369)

Změna zevnějšku dospívajícího, která souvisí s tělesným dospíváním, se stává podnětem pro jeho změnu sebepojetí a také pro chování okolí. Podle E. Eriksona je období dospívání charakteristické hledáním vlastní identity, bojem s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém a o své pozici ve společnosti. (Vágnerová, 2012, s. 369)

U dospívajícího se mění rovněž způsob uvažování. Piaget (1966, 1970) nazval toto období stádiem formálních logických operací. Pro vývoj myšlení je u dospívajících charakteristické postupné uvolňování ze závislosti na konkrétní realitě. Uvažování mladších dětí je spojeno s poznáváním reálného světa, tedy s poznáním světa, takového jaký je. Dospívající ale mají potřebu přemýšlet o tom, jaký by svět mohl být. Jsou schopni uvažovat abstraktně a hypoteticky, o různých možnostech, a to i o variantách, které reálně neexistují. Díky novému způsobu uvažování dochází ke změně vztahu časové dimenzi. Na rozdíl od mladších školáků, pro které byla nejdůležitější současnost, má pro dospívající význam budoucnost. Abstraktní myšlení není vázáno na konkrétní realitu, proto není omezeno na současnost či minulost. (Vágnerová, 2012, s. 379-381) Dospívající v tomto věku tedy přemýšlí nejen nad věcmi a událostmi, které se staly a dějí, ale také nad událostmi budoucími.

Co se týká paměti a učení, naučili se dospívající používat účinnější strategie zapamatování, které jim pomáhají udržet v paměti a následně vybavit ty informace, které aktuálně potřebují. Dokážou si zapamatovat větší množství informací, učivo si časově rozvrhnout, zvýraznit podstatné informace a vytvářejí si různé mnemotechnické pomůcky. Rozvíjí se i strategie vybavování. (Vágnerová, 2012, s. 389-390) Starší školáci jsou již schopni třídit získané informace a přiřkládat jim určitou důležitost.

Emoční vývoj v období dospívání, které je spojeno s hormonální proměnou, je provázen změnami v oblasti citového prožívání. Projevuje se kolísavost emočního ladění, větší labilita, dráždivost, tendence reagovat precitlivě i na běžné podněty a nárůst emočního zmatku. Emoční reakce pubescentů jsou ve srovnání s jejich dřívějšími projevy nápadnější a méně přiměřené. Navíc jsou jejich citové prožitky proměnlivé, je tedy těžké předvídat, jak zareagují příště. (Vágnerová, 2012, s. 391) Průběh puberty není ale vždy emocionálně bouřlivý

a dramatický. Jednak musíme vzít v úvahu individuálně typologické rozdíly, které převládají nad věkovými (Kon, 1986 cit. podle Macek, 2003, s. 47). Svůj nezastupitelný význam mají rovněž kulturní a sociální faktory a způsob výchovy. (Macek, 2003, s. 47)

V období staršího školního věku se dítě začíná osamostatňovat z vázanosti na rodiče a orientuje se na své vrstevníky, kteří pro něj mají značný význam a s nimiž se ztotožňuje, navazuje přátelství, které je v tomto období velmi důležité, ale i první lásky. (Vágnerová, 2012, s. 369) Vrstevníci často nahrazují v tomto věku rodičovskou podporu a mají nezastupitelnou funkci při získávání pocitu vlastní autonomie. Členstvím ve vrstevnické skupině dospívající také získávají sociální status a pocit vlastní hodnoty. Přátelé a kamarádi poskytují unikátní informace, vztahy mezi nimi jsou prostorem pro získávání a testování vlastních sociálních kompetencí a hodnot. Začlenění do vrstevnické skupiny je velmi důležité. Nezačlenění-li se dospívající do některé z nich, pociťuje to jako sociální stigma. (Macek, 2003, s. 58)

Důležitým sociálním mezníkem je ukončení povinné školní docházky a volba svého budoucího povolání. O své budoucí profesi může alespoň do určité míry spolurozhodovat. Možnost volby ale závisí především na jeho dosavadní školní úspěšnosti a také individuálních, respektive rodinných preferencích. (Vágnerová, 2000, s. 210)

Všechny změny, spojené s obdobím dospívání, vedou postupně ke ztrátě starých jistot a potřebě nové stabilizace a orientace v nové situaci. U mladších dětí saturovala potřebu jistoty závislost na rodině, ale tato vazba již splnila svůj úkol a dospívající potřebuje změnu jejího charakteru. Je žádoucí svoboda rozhodování, kvůli dalšímu rozvoji. Tím se ale zároveň snižuje i pocit jistoty, který ze závislosti na rodině vyplýval. Emancipaci dospívajícímu umožňuje rozvoj kompetencí, jimiž dokazuje, že již vysokou míru závislosti na rodině nepotřebují. Kompetentnost zároveň slouží jako obrana proti nejistotě. (Vágnerová, 2012, s. 370)

S potřebou jistoty úzce souvisí i potřeba přijatelné pozice ve světě. Dospívající již zpochybňuje představu, že svět je bezvýhradně dobrý a bezpečný a že je v něm automaticky vítán. Uvědomuje si, že si musí svou pozici vydobýt, něčím si ji zasloužit. Dosažení nové přijatelné pozice je jedním z hlavních úkolů tohoto vývojového období. (Vágnerová, 2012, s. 370)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce se zabývá trávením volného času žáků základních škol na internetu. Pro empirický výzkum byli vybráni žáci I. a II. stupně pěti základních škol ve Valašském Meziříčí, konkrétně žáci 5. a 9. ročníků. Úkolem bylo zjistit, kolik času děti a mládež na internetu tráví a k čemu jej využívají, zda znají jeho možná nebezpečí a kde se o nich dozvěděli.

Žáci I. stupně základní školy se dostávají k práci s počítačem v rámci předmětu Informační a komunikační technologie buď ve 4. nebo 5. ročníku. Obsahem předmětu je mimo jiné také seznámení žáků s tím, že ne každá informace na internetu je pravdivá. Žáci jsou vedeni ke kritickému myšlení a zpracování informací. Ve většině případů se s internetovým světem a nebezpečími, které se na něm skrývají, teprve seznamují. Na II. stupni základní školy jsou znalosti žáků prostřednictvím předmětu Informační a komunikační technologie dále prohlubovány.

4.1 Formulace výzkumného problému

Výzkumným problémem této bakalářské práce je: „Internet jako způsob trávení volného času žáků základních škol.“

Hlavní výzkumný cíl

Zjistit způsob trávení volného času žáků základních škol na internetu a jejich informovanost o nebezpečích internetu.

Dílčí výzkumné cíle:

1. Zjistit, zda je rozdíl mezi dobou strávenou na internetu žáky z vesnice a žáky z města.
2. Zjistit, zda je rozdíl ve způsobu trávení volného času na internetu u dívek a chlapců.
3. Zjistit, kde všude se žáci na internet připojují.
4. Zjistit, zda žáci na internetu poskytují cizím osobám své osobní informace.
5. Zjistit znalost žáků o možných nebezpečích na internetu.
6. Zjistit odkud se žáci dozvěděli o možných nebezpečích internetu.

4.2 Stanovení výzkumných otázek a hypotéz

Stanovené výzkumné otázky jsou následující:

1. Je rozdíl mezi dobou strávenou na internetu žáky z vesnice a žáky z města?
2. Jakým způsobem využívají internet k trávení volného času chlapci a jakým dívky?
3. Kde všude se žáci na internet připojují?
4. Poskytují žáci na internetu cizím osobám své osobní informace?
5. Jaká možná nebezpečí internetu žáci znají?
6. Odkud žáci znají nebezpečí internetu?

Na počátku výzkumu byly stanoveny tři **věcné hypotézy**:

H₁: Žáci žijící ve městě tráví denně na internetu více hodin než žáci z vesnice.

H₂: Chlapci tráví volný čas hraním PC her častěji než dívky.

H₃: Žáci 9. ročníků ZŠ tráví svůj volný čas na sociálních sítích častěji, než žáci 5. ročníků ZŠ.

Sekundární třídění bylo provedeno dle místa bydliště žáků, pohlaví a ročníku základní školy, který žáci navštěvují.

4.3 Metody výzkumu a sběru dat

V rámci metodologického zpracování výzkumu byl zvolen kvantitativní typ výzkumu. Jako metodu sběru dat pro tento kvantitativní výzkum jsme zvolili dotazníkové šetření. Obrovskou výhodou dotazníku je, že **umožňuje poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů** (Chráška, 2007, s. 164). Naším cílem bylo tedy získat větší počet informací, od velkého počtu respondentů.

Sestavený dotazník obsahuje 22 otázek a tvoří jej otázky uzavřené, kde mohli respondenti vybírat pouze z nabízených možností, otázky polouzavřené, kde měli respondenti možnost doplnit svou odpověď a jedna otázka otevřená, která se týkala věku respondentů.

Na dvou základních školách byli respondenti osloveni osobně, byli seznámeni s účelem dotazníku a s tím, že je jeho vyplnění anonymní. Na dalších třech základních školách byly dotazníky předány ředitelům škol s patřičným komentářem k jeho vyplnění a s domluvou, kdy budou vyplněné dotazníky vyzvednuty. Kompletní dotazník předkládáme v příloze P I.

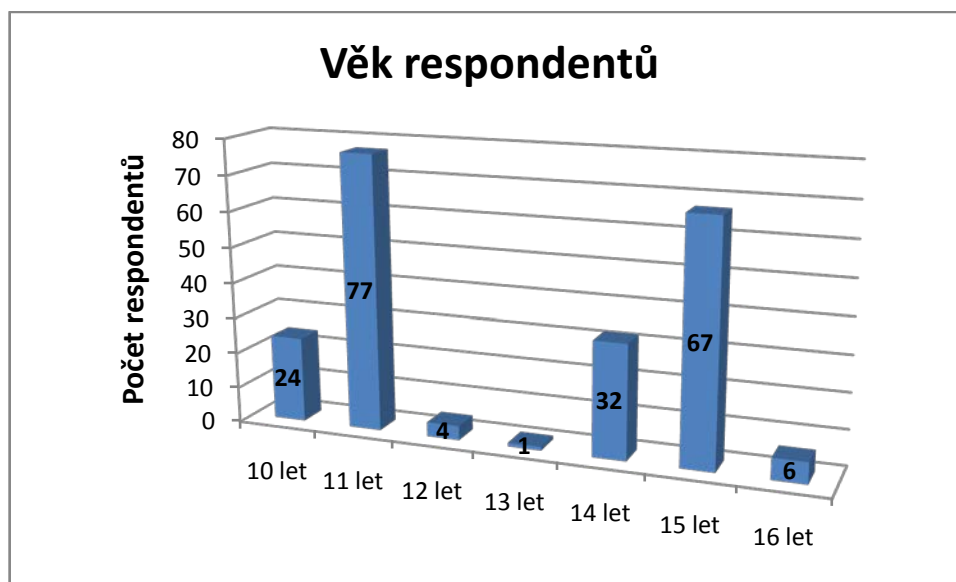
4.4 Výzkumný soubor

Cílovou skupinou pro výzkum bakalářské práce byli, jak je již zmíněno výše, žáci 5. a 9. ročníků pěti základních škol ve Valašském Meziříčí. Konkrétně se jedná o následující základní školy:

- Základní škola Křižná,
- Základní škola Masarykova,
- Základní škola Šafaříkova,
- Základní škola Vyhlídka,
- Základní škola Žerotínova.

Výzkum je tedy zaměřen na děti středního a staršího školního věku. Dle Vágnerové (2010, s. 255) trvá střední školní věk od 9 do 11-12 let, tedy do doby, kdy dítě přechází na II. stupeň základní školy a začíná dospívat. Starší školní věk trvá do ukončení povinné školní docházky, tedy přibližně do 15 let.

Základní školy byly vybrány záměrným výběrem. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 216 respondentů. Čtyři z dotazníků ale musely být vyřazeny pro závažné nedostatky. Výzkumný soubor tedy tvoří **211 respondentů**.

Graf 1 Věk respondentů

Graf 1 ukazuje rozložení respondentů podle jejich věku. V analýze dat jsme respondenty rozdělili podle ročníku základní školy, který právě navštěvují.

4.5 Realizace výzkumu

Před rozdáním dotazníku žákům základních škol ve Valašském Meziříčí byla provedena **pilotní studie** z důvodu ověření srozumitelnosti pokládaných otázek. Dotazníky byly dobrovolně vyplněny dětmi středního a staršího školního věku v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež T-klub ve Zlíně. Všech třináct respondentů otázkám rozumělo a nebylo tedy nutné dotazník upravovat. Dotazníky z předvýzkumu nebyly do výzkumného šetření použity, protože se nejednalo o žáky navštěvující základní školu ve Valašském Meziříčí.

Na začátku samotné realizace výzkumu byly osloveny všechny základní školy ve Valašském Meziříčí s žádostí o vyplnění dotazníků, týkajících se této bakalářské práce, jejich žáky. Dotazník jim byl také odeslán k dispozici k nahlédnutí. Následně byla s řediteli základních škol domluvena osobní schůzka ohledně předání, či možnosti vyplnění dotazníků se žáky během vyučování. Před rozdáním dotazníků byli žáci upozorněni na pokyny k vyplnění dotazníku na první straně. Vyplňování starším žákům zabralo zhruba 5 minut a mladším okolo 10 minut.

4.6 Způsob zpracování dat

Nejdřív byly spočítány četnosti odpovědí na jednotlivé otázky. Tyto četnosti byly následně zaznamenány do tabulek v programu Excel a poté jsme z nich vytvořili grafy. V grafech jsou zaznamenány jak absolutní, tak relativní četnosti.

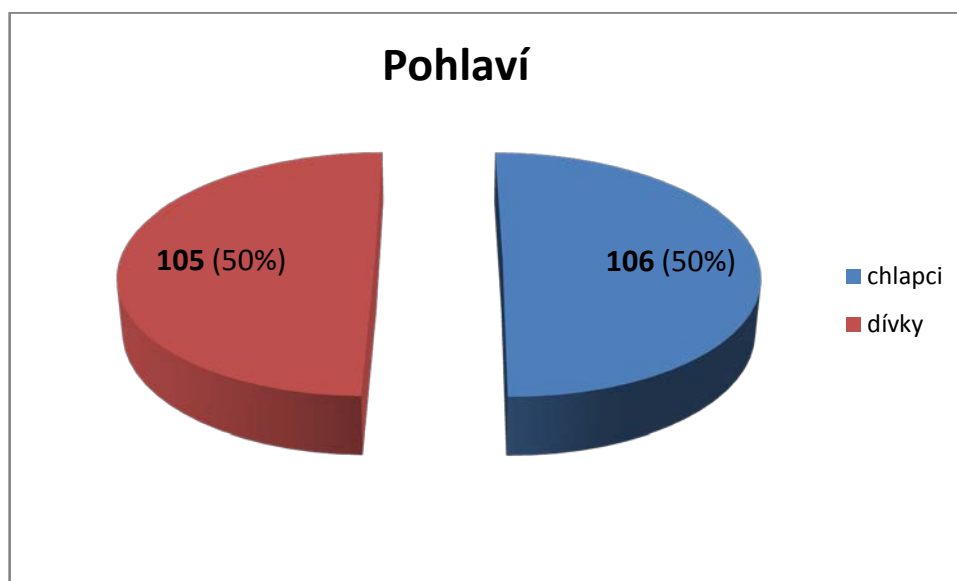
Stanovené hypotézy byly ověřeny testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a testem nezávislosti chí kvadrát pro čtyřpolní tabulku na hladině významnosti **0,05**.

5 ANALÝZA DAT

Výzkumu se zúčastnilo, jak jsme již uvedli výše, 211 respondentů. Pro přehlednost si respondenty rozdělíme dle ročníků na:

- *žáky 5. ročníků*: 106 respondentů (z toho: 50 dívek a 56 chlapců)
- *žáky 9. ročníků*: 105 respondentů (z toho: 55 dívek a 50 chlapců)

Analýza respektuje sled otázek v dotazníku. Jednotlivé analýzy jsou vyjádřeny graficky.

Graf 2 Pohlaví

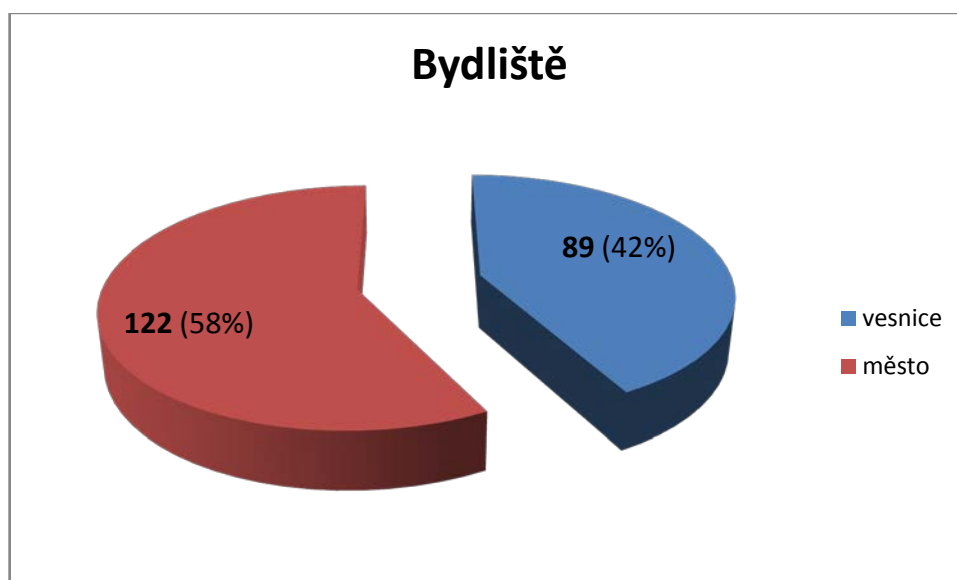
Graf 2 ukazuje rozdělení žáků podle pohlaví. Z celkového počtu 211 respondentů bylo 105 dívek, což činí v rámci relativní četnosti 50% a 106 chlapců, tj. 50%.

Graf 3 Ročník ZŠ

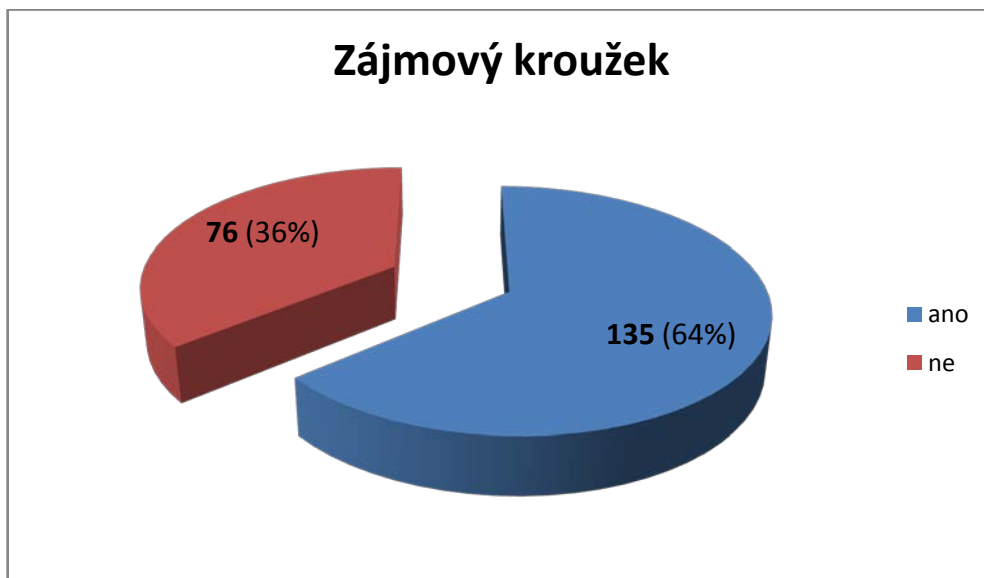
V grafu 3 je rozdělení žáků podle ročníku základní školy, který právě navštěvují. Z celkového počtu respondentů (211) tvoří 50% žáci 5. ročníků a taktéž 50% žáci 9. ročníků.

V dotazníku byla otázka týkající se tohoto identifikačního údaje otevřená. Žáci měli možnost uvést svůj konkrétní věk, ne pouze ročník základní školy.

Graf 4 Bydliště

V grafu 4 je znázorněna struktura respondentů podle místa jejich bydliště. Z vesnice je 89 respondentů, tj. 42% a z města 122, což činí 58%.

Graf 5 Návštěvnost zájmových kroužků

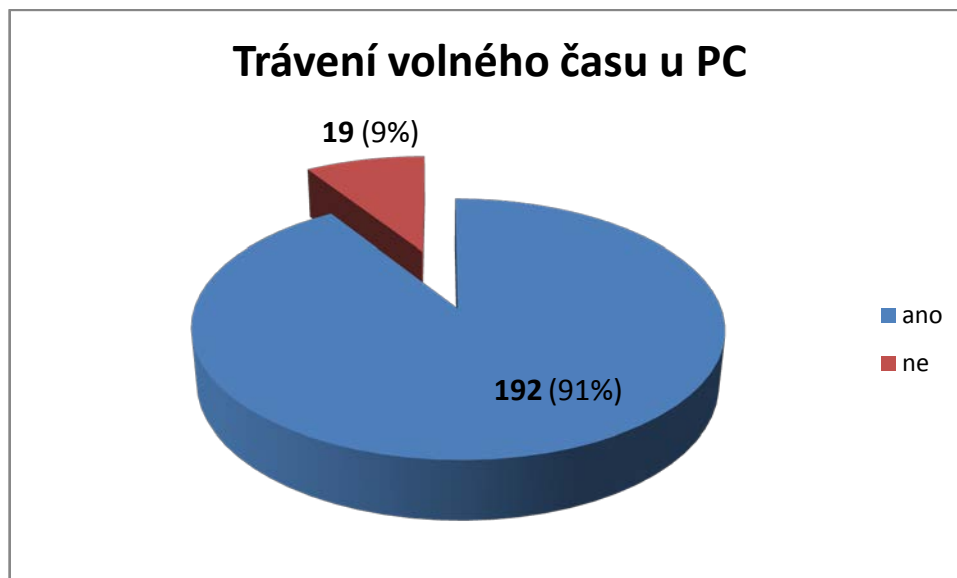
Na otázku číslo 4 „Navštívuješ nějaký zájmový kroužek?“ odpovědělo 211 respondentů následovně. Zájmový kroužek navštívuje 135 respondentů, což činí v rámci relativní četnosti 64%. 76 respondentů, tj. 36%, zájmový kroužek nenavštívuje.

Navštívují zájmový kroužek	Ano	Ne
Dívky	69	36
Chlapci	66	40

Tabulka 1 Návštěvnost zájmových kroužků z hlediska pohlaví

Tabulka 1 ukazuje návštěvnost zájmových kroužků z hlediska pohlaví.

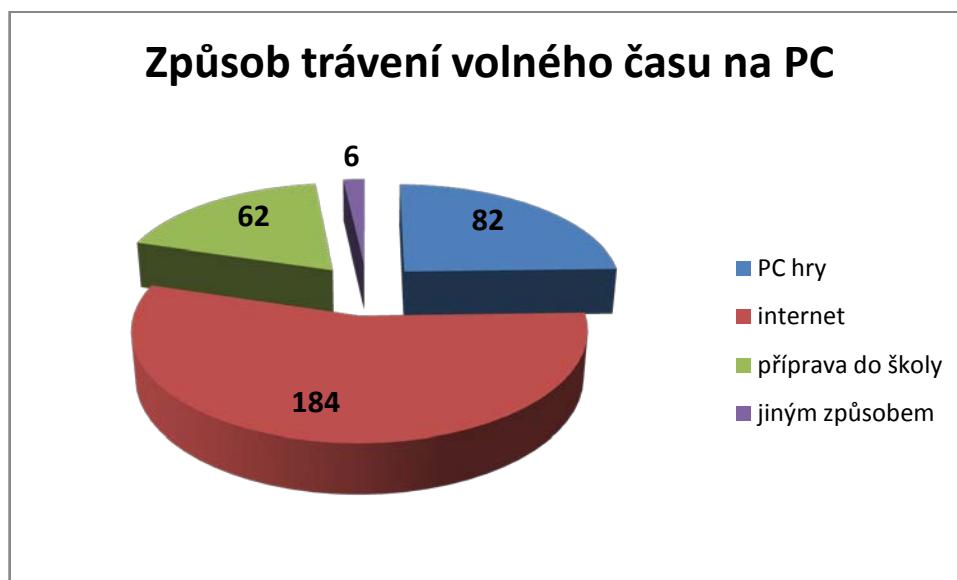
Zájmové kroužky jsme rozdělili na umělecké, sportovní, skupinové a vzdělávací. Do *uměleckých* kroužků jsme zařadili hru na hudební nástroj, sborový zpěv, tanec, výtvarnou a dramatickou výchovu a keramiku. Mezi *sportovními* kroužky se objevoval fotbal, basketbal, florbal, volejbal, karate, atletika, gymnastika, tenis, hokej, požární sport, horolezectví, golf, plavání apod. Jako *skupinové* kroužky jsme označili Sokol, Skaut a Zlaté šípy. Do skupiny *vzdělávacích* kroužků jsme zařadili výuku cizích jazyků, náboženství a počítačový kroužek.

Graf 6 Trávení volného času u počítače

Na otázku číslo 5 „Trávíš svůj volný čas u počítače?“ odpovědělo 192 respondentů, tj. 91%, ano a 19 respondentů, tj. 9%, ne.

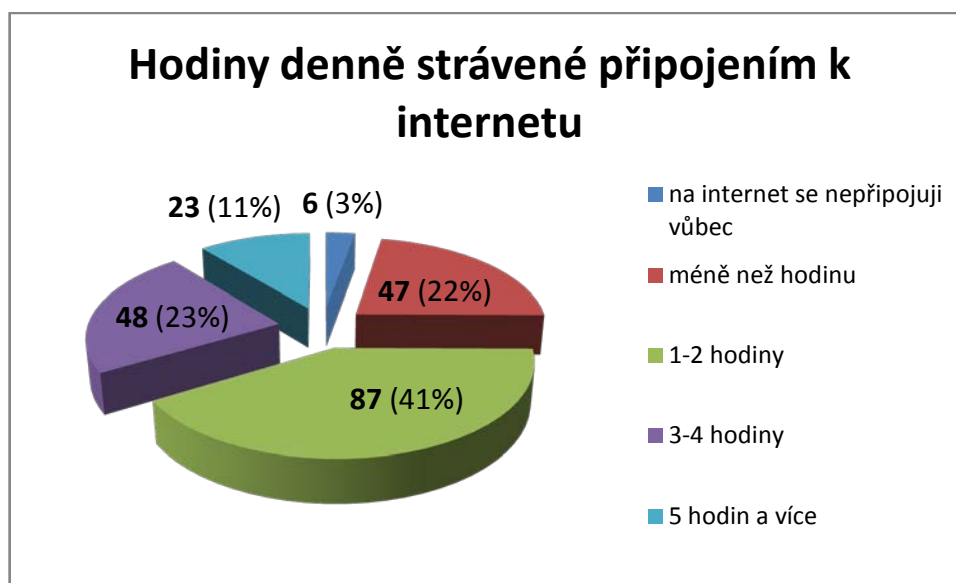
V případě, že respondenti odpověděli na otázku číslo 5 kladně, pokračovali otázkou číslo 6. Respondenti, kteří odpověděli na tuto otázku záporně, byli odkázáni na otázku číslo 7.

Graf 7 Způsob trávení volného času na PC

Na otázku číslo 6 „Jakým způsobem trávíš svůj volný čas na PC?“ odpovídalo 192 respondentů. V této otázce mohli respondenti zvolit více možností. Celková četnost odpovědí je 334. Nejčastěji uváděným způsobem trávení volného času na počítači byl uváděn internet,

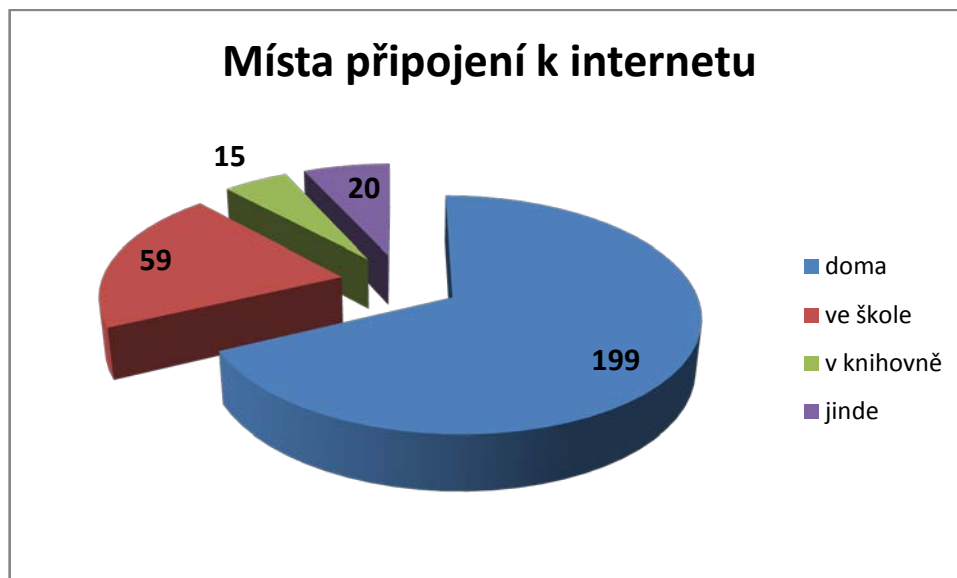
184krát. Druhým nejčastěji uváděným způsobem trávení volného času na počítači byly počítačové hry, 82krát. Dále to byla příprava do školy, 62krát a jiný způsob trávení volného času na počítači byl uveden 6krát, kdy se objevovalo programování, sledování filmů či úprava videí.

Graf 8 Hodiny denně strávené připojením k internetu

Na otázku číslo 7 „Kolik hodin denně trávíš připojením k internetu?“ odpovědělo 6 respondentů, tj. 3%, že se na internet nepřipojuje vůbec, 47 respondentů, tj. 22%, že tráví denně na internetu méně než hodinu, 87 respondentů, tj. 41%, že tráví připojením k internetu denně 1-2 hodiny. Tato četnost byla nejvyšší. 48 respondentů, tj. 22% tráví připojením k internetu 3-4 hodiny denně a 23 respondentů, tj. 11% tráví na internetu denně 5 hodin a více.

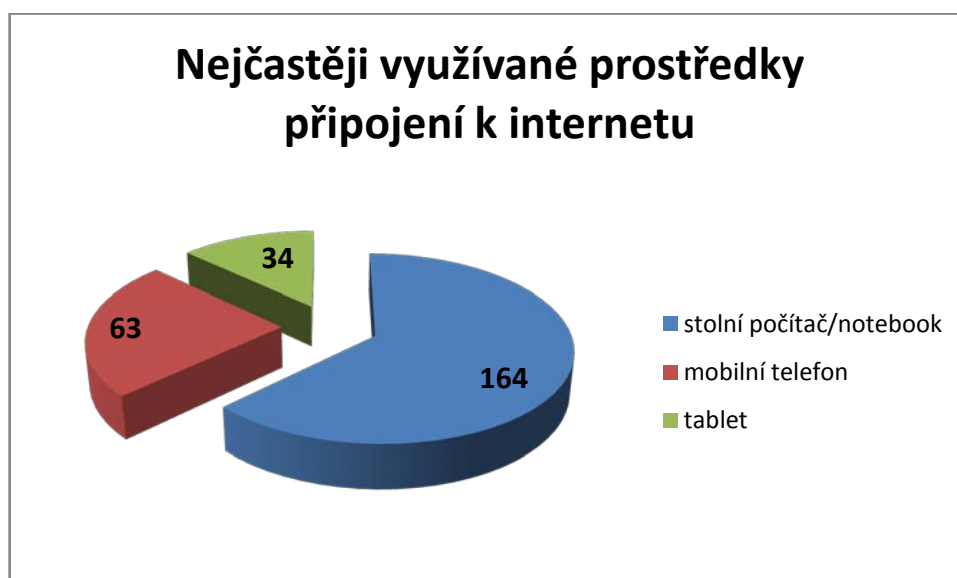
Respondenti, kteří vybrali možnost, že se na internet nepřipojují vůbec, byli odkázáni na otázku číslo 18 „Umí Tvoji rodiče pracovat s internetem?“. Ostatní respondenti pokračovali otázkou v dotazníku číslo 8. Respondentů, kteří pokračovali otázkou v dotazníku číslo 8, je 205.

Graf 9 Místa připojení na internet

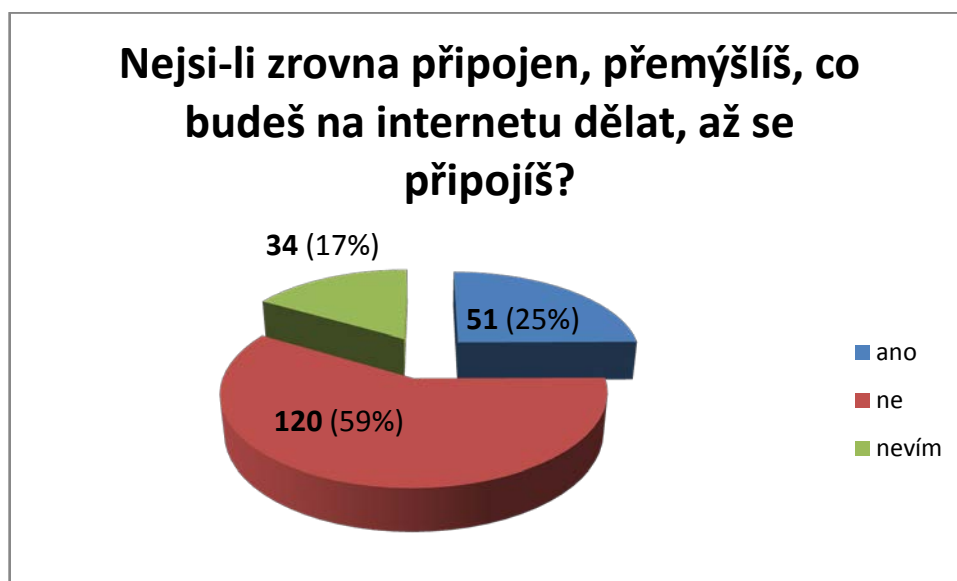
Na otázku číslo 8 „Kde všude se na internet připojuješ?“ odpovídalo celkem 205 respondentů. Respondenti měli opět možnost vybrat v této otázce více možností. Nejčastějším místem připojení na internet je pro respondenty domov. Odpověď doma se objevila 199krát. Dalším nejčastěji uváděným místem připojení na internet je právě škola, 59krát. 20krát byla uvedena možnost jinde. Zde se v největší míře objevovaly odpovědi u prarodičů a u kamarádů. Možnost připojení na internet v knihovně byla vybrána respondenty pouze 15krát.

Celková četnost odpovědí na tuto otázku je 293.

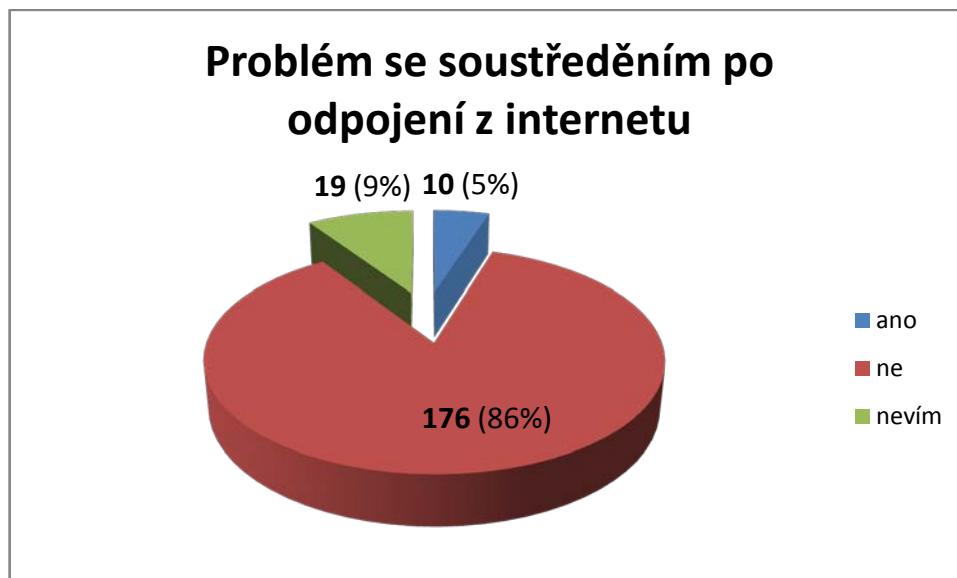
Graf 10 Nejčastěji využívané prostředky k připojení k internetu

Na otázku číslo 9 „K připojení nejčastěji využívám“ uváděla většina respondentů jednu odpověď, našli se ale také respondenti, kteří se nepřiklonili k pouze jedné odpovědi, ale ke dvěma, proto je celková četnost 261. Z grafu 9 vyplývá, že nejčastěji využívaným prostředkem připojení k internetu je stolní počítač, popřípadě notebook. Tato odpověď byla zvolena 164krát. Tento fakt není nijak překvapující. Dalším nejčastěji využívaným prostředkem k připojení na internet je mobilní telefon, který byl uveden 63krát. A nejméně užívaným prostředkem k připojení je tablet, který byl respondenty vybrán 34krát.

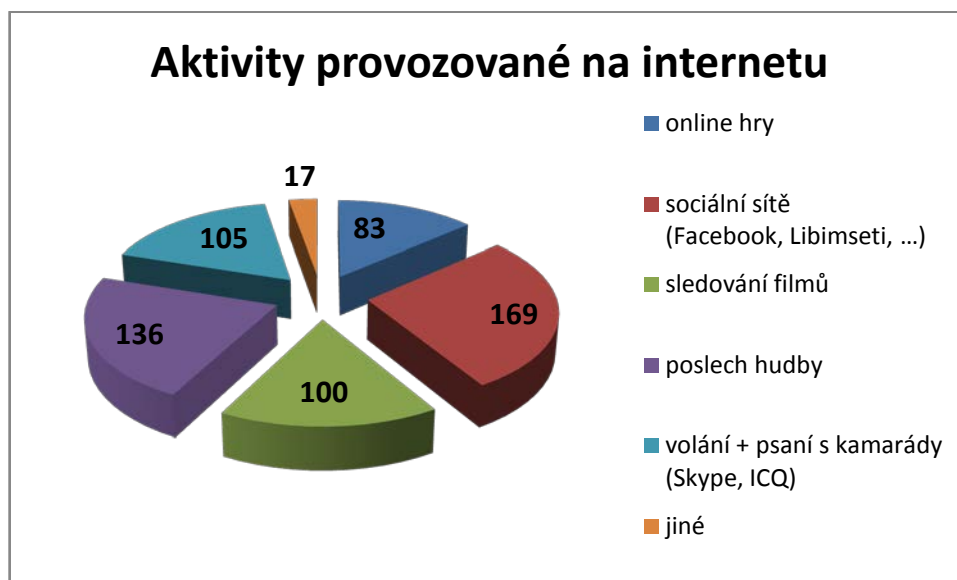
Graf 11 Přemýšlí respondenti o internetu?

Na otázku číslo 10 „Nejsi-li zrovna připojen/a, přemýšlíš, co budeš na internetu dělat, až se připojíš?“ odpovědělo 120 respondentů, tj. 59%, že nad tím nepřemýšlí a 51, tj. 25%, že ano a 34 respondentů, tj. 17%, dalo možnost „nevím“.

Graf 12 Problém se soustředěním po odpojení z internetu

Na otázku číslo 11 „Máš problém se po odpojení z internetu soustředit?“ odpovědělo 176 respondentů, tj. 86%, že nemá po odpojení z internetu problém se soustředit, 19 respondentů, tj. 9%, uvedlo, že neví a zbylých 10 respondentů, tj. 5%, uvedlo, že má problém po odpojení z internetu se soustředit.

Graf 13 Četnost aktivit provozovaných na internetu

Na otázku číslo 12 „Jakým způsobem trávíš čas na internetu“ měli respondenti možnost zvolit více odpovědí. Z grafu 12 vyplývá, že nejčastějším způsobem trávení volného času na internetu jsou sociální sítě, které respondenti uvedli 169krát. Dále je to poslech hudby,

136krát. 105krát byla uvedena možnost volání a psaní s kamarády prostřednictvím Skypu, či ICQ. Sledování filmů bylo uvedeno respondenty 100krát, 83krát byla zvolena možnost online hry a 17krát se objevila možnost jiným způsobem, kdy respondenti uváděli vyhledávání informací do školy nebo pouhé surfování.

Respondenti, kteří neuvedli možnost sociální sítě, byli odkázáni na otázku číslo 15. Respondenti, kteří možnost sociální sítě uvedli, pokračovali dál otázkou číslo 13.

Graf 14 Sociální sítě využívané respondenty

Na otázku číslo 13 „Které sociální sítě znáš a využíváš“ byl nejčastěji uváděnou sociální sítí právě Facebook, a to 168krát. Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí byla sociální síť Twitter, 41krát. Sociální síť Lidé.cz byla uvedena 14krát. Jiná sociální síť byla uvedena 12krát. Zde respondenti uváděli nejčastěji Instagram a v poslední době stále populárnější Ask.fm. Profil na sociální síti Libimseti.cz mají 2 respondenti.

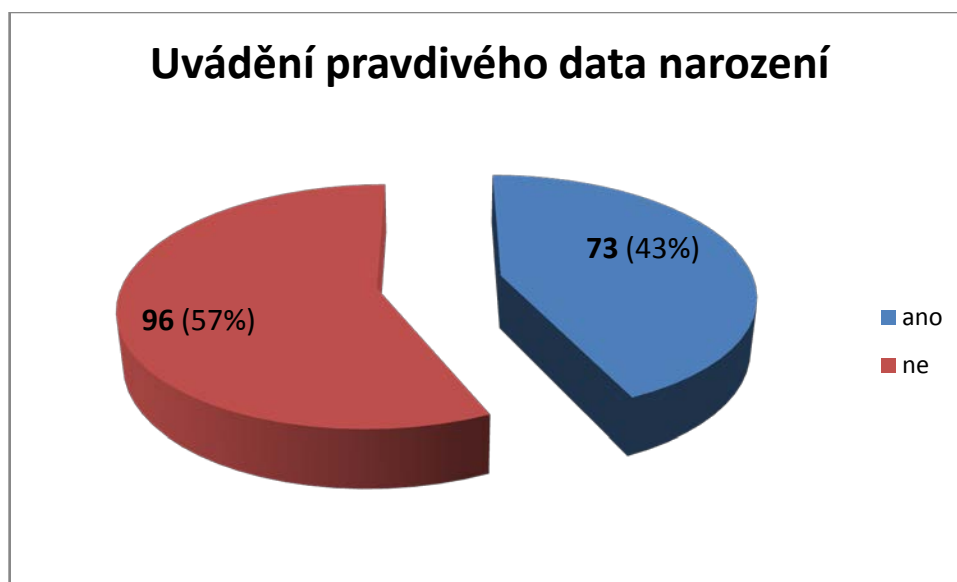
Sociální síť	Facebook	Twitter	Lide.cz	jiná	Libimseti.cz
5. ročník	70x	12x	3x	3x	1x
9. ročník	98x	29x	11x	9x	1x

Tabulka 2 Četnost sociálních sítí z hlediska ročníku ZŠ, který dítě navštěvuje

Z tabulky 2 vyplývá, že sociální síť Facebook byla uvedena respondenty z 5. ročníků 70krát. Twitter byl uveden žáky 5. ročníků 12krát, Lide.cz 3krát, jiná sociální síť 3krát a Libimseti.cz 1x.

Jak jsme již uvedli výše, uživatelem Facebooku se může stát osoba, která je minimálně ve věku třináct let, taktéž je tomu u sociální sítě Twitter, Instagram a Ask.fm. Založit profil na stránce Lide.cz a Libimseti.cz si může osoba starší 15 let. Žáci navštěvující 5. ročník základní školy jsou ale ve věku mezi 9-12 lety. Při registraci na sociální sítě tedy uvádějí nepravdivé údaje, díky nimž se mohou stát jejich uživateli. Počet respondentů (70), kteří jsou uživateli sociálních sítí, i přesto, že nesplňují podmínky registrace je alarmující.

Z grafu 13 je viditelné, že 169 respondentů tráví svůj volný čas na sociálních sítích. Graf 14 ukazuje, že možnost Facebook byla zvolena v dotazníku 168krát, tedy pouze jeden uživatel sociálních sítí nemá profil na Facebooku.

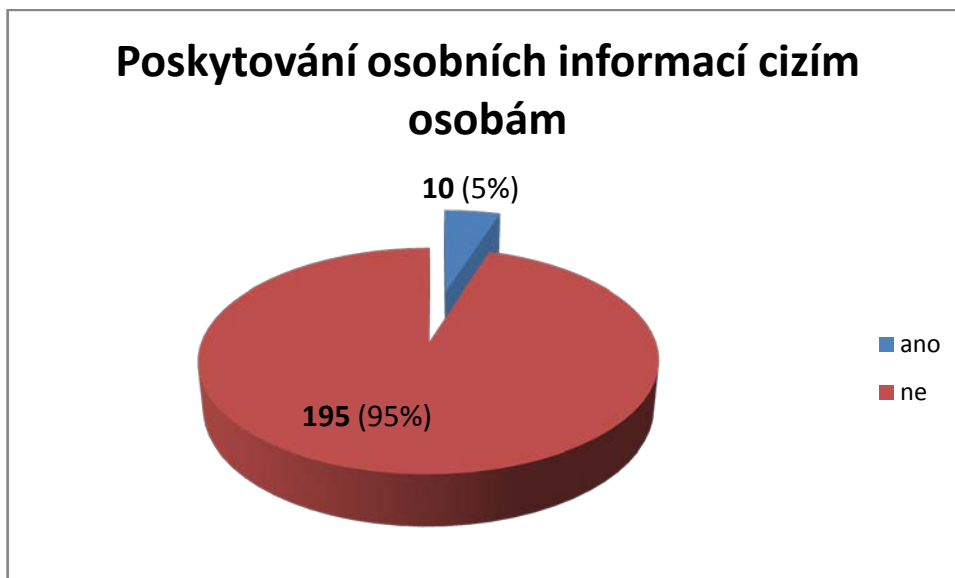
Graf 15 Uvádění pravdivého data narození

Na otázku číslo 14 „Při registraci na těchto sociálních sítích, musíš mimo jiné, uvést svůj věk. Uvádíš pravdivé datum narození?“ uvedlo 96 respondentů, tj. 57%, odpověď ne, ano odpovědělo 73 respondentů, tj. 43%.

Pravdivé datum narození	Ano	Ne
5. ročník	1	69
9. ročník	72	27

Tabulka 3 Uvádění pravdivého data narození z hlediska ročníku ZŠ

Tabulka 3 udává počty žáků jednotlivých ročníků, kteří na internetu uvádějí pravdivé datum narození a kteří naopak ne.

Graf 16 Poskytování osobních informací cizím osobám

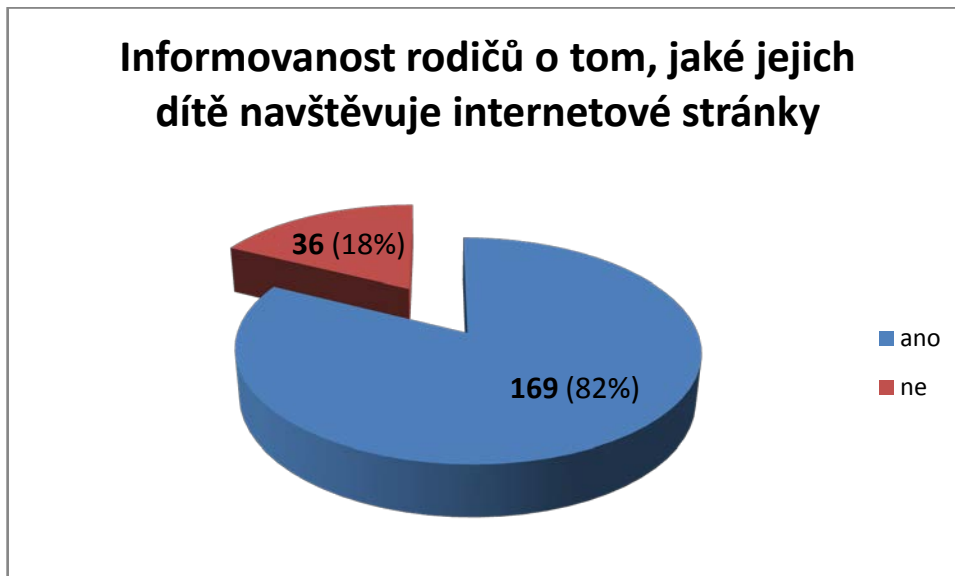
Na otázku číslo 15 „Poskytuješ na internetu své osobní informace cizím osobám?“ odpovědělo 195 respondentů, tj. 95%, že na internetu cizím osobám své osobní informace neposkytuje. Zbýlých 10 respondentů, tj. 5%, uvedlo, že osobní informace na internetu cizím osobám poskytuje.

Graf 17 Trávení méně času s kamarády kvůli internetu

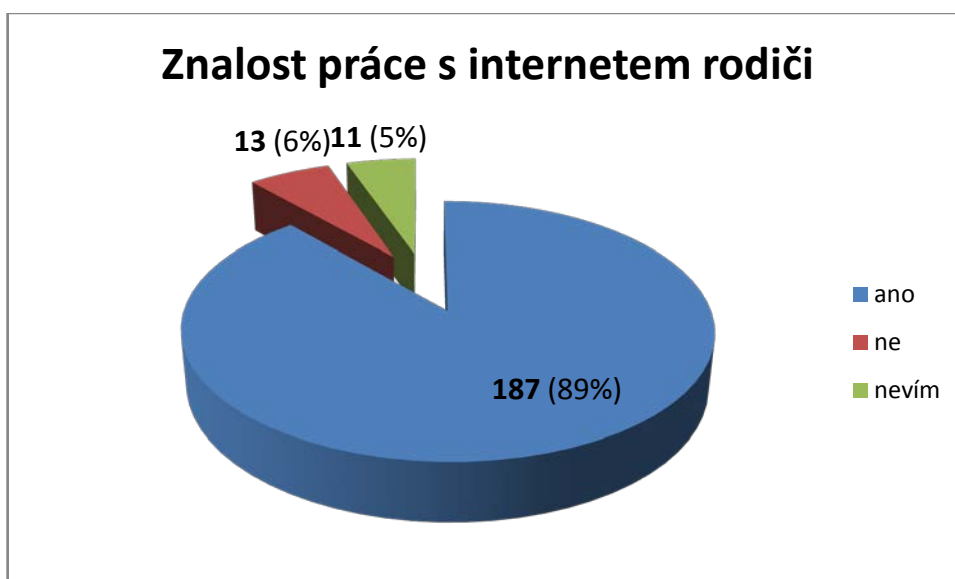
Na otázku číslo 16 „Trávíš kvůli internetu mnohem méně času s kamarády?“ odpovědělo 17 respondentů, tj. v rámci relativní četnosti 8%, že kvůli internetu tráví méně času

s kamarády, 168 respondentů, tj. 82%, uvedlo, že kvůli internetu méně času s kamarády netráví a 20 respondentů, tj. 10%, uvedlo možnost „nevím“.

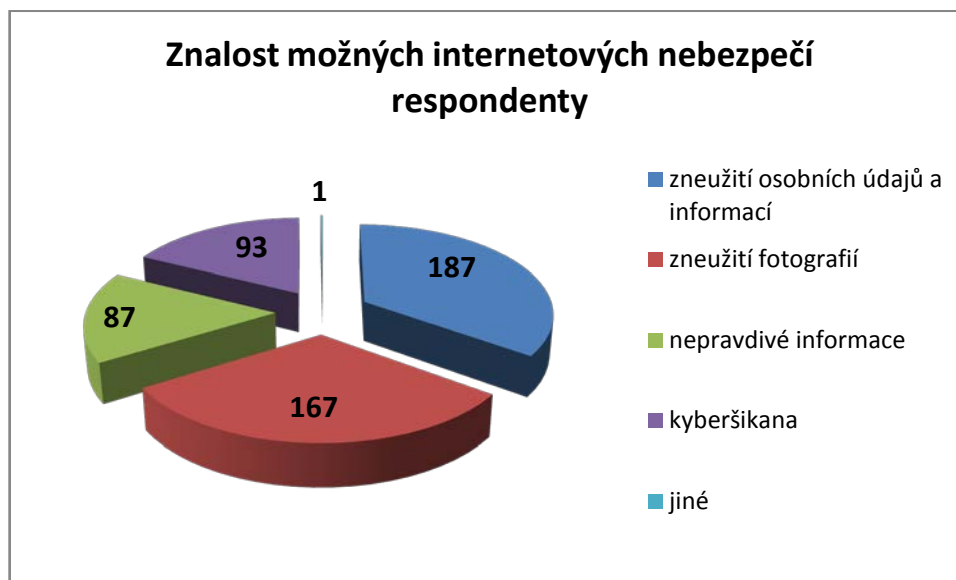
Graf 18 Informovanost rodičů o navštěvovaných internetových stránkách dítětem

Na otázku číslo 17 „Vědí Tvoji rodiče, jaké internetové stránky navštěvuješ?“ odpovědělo 169 respondentů, tj. 82%, že ano a 36, tj. 18%, že ne.

Graf 19 Znalost práce s internetem rodiči

Na otázku číslo 18 „Umí Tvoji rodiče pracovat s internetem?“ uvedlo 187 respondentů, tj. 89%, že ano, 13 respondentů, tj. 6%, že ne a 11 respondentů, tj. 5%, dalo možnost „nevím“.

Graf 20 Znalost možných internetových nebezpečí respondenty

Na otázku číslo 19 „Jaká možná nebezpečí internetu znáš?“ byla nejpočetnější odpovědí právě možnost „zneužití osobních údajů a informací“, která byla žáky zvolena 187krát. Dalším nejznámějším nebezpečím bylo pro žáky zneužití fotografií, které bylo zvoleno 167krát. Kyberšikana byla z celkového počtu respondentů (211) zvolena pouze 93krát. Nepravdivé informace 87krát a možnost jiné byla zvolena pouze jednou, přičemž se jednalo o „spam“. V případě, že žáci uvedli kyberšikana, měli tento pojem vysvětlit. Z 93 respondentů jich tento pojem nevysvětlilo 18, zbylých 75 žáků pojem vysvětlilo správně.

U této otázky měli žáci možnost zvolit více odpovědí. Celková četnost odpovědí u této otázky je 535.

Graf 21 Místo, kde se o nebezpečí internetu žáci dozvěděli

Na otázku číslo 20 „Kde ses o nebezpečí internetu dozvěděl/a?“ zvolili někteří žáci dvě možnosti. Celková četnost odpovědí u této otázky je 253.

Nejčastěji uváděným místem, kde se žáci dozvěděli o nebezpečích internetu, je škola. Tato možnost byla zvolena 143krát. Možnost „od rodičů“ byla žáky zvolena 89krát a jinde 21krát. Jednalo se zejména o televizní zprávy a kamarády.

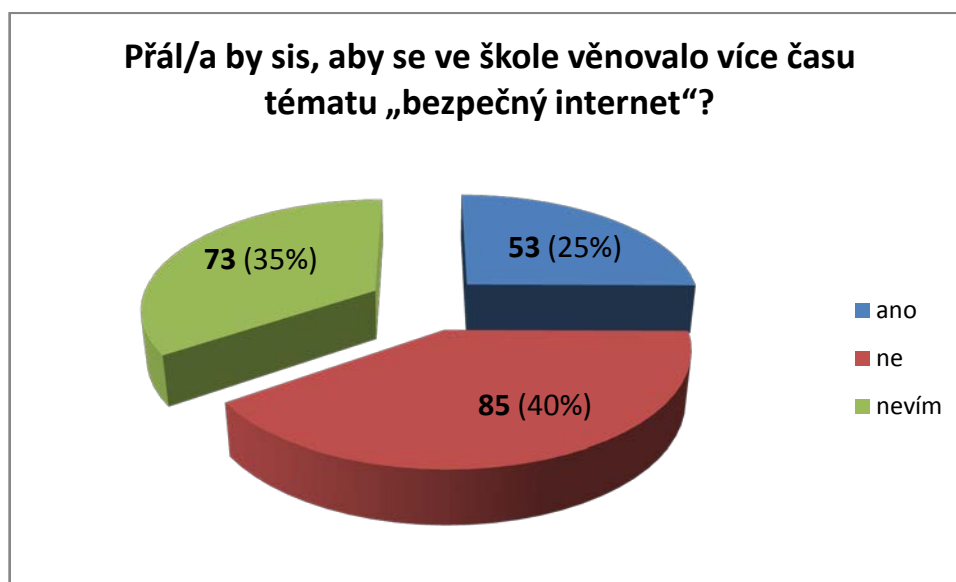

Graf 22 Proběhla dle respondentů na škole přednáška

Otázka v dotazníku číslo 21, „Proběhla na Vaší škole přednáška/beseda, která se týkala bezpečného užívání internetu?“, byla pouze kontrolní otázkou. Jednalo se o to, zda jsou si

žáci vědomi toho, že na jejich škole probíhá prevence týkající se bezpečného užívání internetu. Z celkového počtu respondentů (211), odpovědělo kladně 163 žáků a záporně 48.

Na základních školách jsme byli kompetentními pracovníky informováni o tom, že preventivní přednášky, týkající se bezpečného užívání internetu, pravidelně probíhají. Žáci se také dozvědí o nebezpečích, která jsou spojena s užíváním internetu v rámci předmětu Informační a komunikační technologie, který mají na základních školách povinný od 5. třídy. Na jedné z výše zmiňovaných základních škol, mají předmět Informační a komunikační technologie žáci povinný již ve 4. třídě.

Graf 23 Mělo by se ve škole věnovat více času tématu „bezpečný internet“?

Na otázku číslo 22 „Přál/a by sis, aby se ve škole věnovalo více času tématu „bezpečný internet“?“ odpovědělo z celkového počtu žáků (211), že by si přálo, aby se ve škole věnovalo více času tématu „bezpečný internet“ pouhých 53, tj. 25%. O více času věnovaného tématu „bezpečný internet“ nemá zájem 85 žáků, tj. 40% a možnost „nevím“ zvolilo 73 žáků, tj. v rámci relativní četnosti 35%.

5.1 Verifikace hypotéz

Na počátku výzkumu jsme si stanovili tři věcné hypotézy. K těmto věcným hypotézám byly stanoveny hypotézy statistické.

Hypotézu H_1 jsme ověřili testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a hypotézy H_2 a H_3 testem nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Na základě výsledků testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku jsme buď přijali, nebo odmítli nulovou hypotézu.

Jednotlivé hypotézy:

H_1 : „Předpokládáme, že žáci žijící ve městě tráví denně na internetu více hodin než žáci z vesnice.“

H_0 : Mezi dobou strávenou žáky na internetu a místem jejich bydliště není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi dobou strávenou žáky na internetu a místem jejich bydliště je statisticky významný rozdíl.

	Na internet se vůbec nepřipojují	Méně než hodinu	1-2 hodiny	3-4 hodiny	5 hodin a více	Σ
Vesnice	2 (2,53)	22 (19,82)	36 (36,7)	17 (20,25)	12 (9,7)	89
Město	4 (3,47)	25 (27,18)	51 (50,3)	31 (27,75)	11 (13,3)	122
Σ	6	47	87	48	23	211

Tabulka 4 Kontingenční tabulka pro ověření H_1

Tabulka číslo 4 ukazuje četnosti bydliště respondentů v závislosti na počtu hodin strávených denně připojením k internetu.

Vypočítané testové kritérium: $x^2 = 2,47$

Stupeň volnosti $f = 4$

Kritická hodnota testového kritéria $x^2_{0,05} = 9,488$

$$x^2 = 2,47 < 9,488$$

Vypočítané testové kritérium je nižší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05, proto odmítáme hypotézu alternativní a přijímáme nulovou. Mezi dobou strávenou dětmi na internetu a místem jejich bydliště není statisticky významný rozdíl. Věcnou hypotézu jsme tedy **nepotvrdili**.

H₂: „Předpokládáme, že chlapci tráví volný čas hraním PC her častěji než dívky.“

H₀: Mezi pohlavím dítěte a způsobem trávení volného času na počítači není statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi pohlavím dítěte a způsobem trávení volného času na počítači je statisticky významný rozdíl.

	Ano	Ne	Σ
Chlapci	55 (41,19)	51 (64,81)	106
Dívky	27 (40,81)	78 (64,19)	105
Σ	82	129	211

Tabulka 5 Čtyřpolní tabulka pro ověření H₂

Tabulka číslo 5 ukazuje četnosti hraní PC her v závislosti na pohlaví žáků. 55 dotazovaných chlapců tráví volný čas na počítači hraním PC her, zbylých 51 ne. Dívek, které tráví volný čas na počítači hraním PC her, je pouhých 27. Zbylých 129 dívek na počítači PC hry nehraje.

Vypočítané testové kritérium: $x^2 = 15,21$

Stupeň volnosti $f = 1$

Kritická hodnota testového kritéria $x^2_{0,05} = 3,841$

$$x^2 = 15,21 > 3,841$$

Vypočítané testové kritérium je větší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05, proto přijímáme hypotézu alternativní a odmítáme hypotézu nulovou. Mezi pohlavím dítěte a způsobem trávení volného času na PC je statisticky významný rozdíl.

Z tabulky číslo 5 vyplývá, že se **potvrdila** věcná hypotéza.

H₃: „Předpokládáme, že žáci 9. ročníků ZŠ tráví svůj volný čas na sociálních sítích častěji, než žáci 5. ročníků ZŠ.“

H₀: Mezi ročníkem ZŠ a trávením volného času na sociálních sítích není statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi ročníkem ZŠ a trávením volného času na sociálních sítích je statisticky významný rozdíl.

	Ano	Ne	Σ
5. ročník	70 (84,9)	36 (21,1)	106
9. ročník	99 (84,1)	6 (20,9)	105
Σ	169	42	211

Tabulka 6 Čtyřpolní tabulka pro ověření H_3

Tabulka číslo 6 ukazuje četnosti trávení volného času na sociálních sítích v závislosti na ročníku ZŠ, který respondent navštěvuje. 70 žáků z 5. ročníků na sociálních sítích tráví svůj volný čas a 36 ne. Z žáků 9. ročníků jich 99 tráví svůj volný čas na sociálních sítích a pouhých 6 ne.

Vypočítané testové kritérium: $x^2 = 26,39$

Stupeň volnosti $f = 1$

Kritická hodnota testového kritéria $x^2_{0,05} = 3,841$

$$x^2 = 26,39 > 3,841$$

Vypočítané testové kritérium je větší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05, proto přijímáme hypotézu alternativní a odmítáme hypotézu nulovou. Mezi ročníkem ZŠ a trávením volného času na sociálních sítích je statisticky významný rozdíl.

Z tabulky číslo 6 vyplývá, že se **potvrdila** věcná hypotéza.

6 INTERPRETACE DAT

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví žáci základních škol svůj volný čas na internetu a jejich informovanost o jeho nebezpečích. Výzkum jsme zaměřili na žáky 5. a 9. ročníků pěti základních škol ve Valašském Meziříčí.

Na začátku výzkumu jsme stanovili tři výchozí výzkumné hypotézy. **Výzkumná hypotéza H₁**, děti a mládež žijící ve městě tráví denně na internetu více hodin než děti a mládež z vesnice, **se nepotvrdila**. To znamená, že počet hodin strávených denně na internetu významně nesouvisí s místem bydliště respondentů. Tímto tedy rušíme často srovnávaný rozdíl v trávení volného času u dětí a mládeže z vesnice a dětí a mládeže z města. Z celkového počtu respondentů (211) se jich **nepřipojuje na internet vůbec 6** (tj. 3%). Zbylých 205 respondentů stráví připojením k internetu denně minimálně necelou hodinu, přičemž nejčastější odpovědí respondentů (87, tj. 41%) byla možnost 1-2 hodiny.

Jedním z dílčích cílů bakalářské práce bylo zjistit, kde všude se děti a mládež na internet připojují. Nejčastějším místem připojení byl uváděn respondenty **domov**, 199krát. Nejméně využívaným místem k připojení na internet je knihovna. Z celkového počtu respondentů, kteří tráví čas na internetu, zvolilo možnost knihovna pouze 15 z nich. Oddělení pro děti a mládež Městské knihovny Valašské Meziříčí nabízí svým registrovaným uživatelům denně 30 minut internetu zdarma, je tedy možné, že žáci využívají právě těchto služeb k připojení na internet.

Nejvíce užívaným prostředkem k připojení na internet je právě **stolní počítač**, popřípadě notebook, který byl zvolen žáky 164krát. Tento fakt pro nás není překvapením. Jak jsme již uvedli výše, osobním počítačem je v České republice vybaveno devět z deseti domácností s dětmi. Žáci uváděli, že nejčastěji tráví svůj volný čas na počítači na internetu (174krát) a hraním PC her (82krát).

Trávením volného času na internetu se zabývala **výzkumná hypotéza H₂**, kdy jsme předpokládali, že **chlapci tráví volný čas hraním PC her častěji než dívky**. Tato věcná hypotéza byla **potvrzena**. Z celkového počtu žáků (82), kteří tráví volný čas hraním PC her je 55 chlapců a 27 dívek.

Výzkumná hypotéza H₃, žáci 9. ročníků ZŠ tráví svůj volný čas na sociálních sítích častěji, než žáci 5. ročníků ZŠ, **byla potvrzena**. Možnost sociální sítě, byla respondenty zvolena 169krát.

Z celkového počtu respondentů (169), kteří zvolili možnost sociální sítě, jako způsob trávení volného času na internetu bylo 99 žáků z 9. ročníků a 70 žáků z 5. ročníků, přičemž nejužívanější sociální sítí mezi žáky základních škol v našem výzkumném souboru byla sociální síť Facebook. Tato sociální síť byla žáky uvedena celkem 168krát, tedy pouze 1 respondent, který uvedl, že tráví svůj volný čas na sociálních sítích, není jejím uživatelem. Tento žák je uživatelem sociální sítě Twitter.

Počet žáků, kteří mají profil na některé ze sociálních sítí, ve většině případů tedy na Facebooku, je ale více než zarážející. Z celkového počtu respondentů, kteří v otázce číslo 12 zaznačili možnost sociální sítě (168) bylo 99 žáků 9. ročníků a 70 žáků 5. ročníků. Je na místě připomenout, že minimální věk pro připojení k některé z výše uvedených sociálních sítí je **13 let**. Žáci 5. ročníků tedy nerespektují toto pravidlo. S tímto faktem souvisí tabulka číslo 3, udávající počty žáků v jednotlivých ročnících, kteří uvádějí, popřípadě neuvádějí pravdivé datum narození při registraci na sociálních sítích. Z 99 žáků 9. ročníků, kteří jsou uživateli sociálních sítí, jich 72 pravdivé datum narození uvádí a 27 ne. Z celkového počtu žáků 5. ročníků (70), kteří tráví volný čas na internetu právě na sociálních sítích, odpověděl pouze 1 respondent, že **pravdivé datum narození** uvádí a zbylých **69, že neuvádí**. Respondent, který v dotazníku označil možnost, že uvádí pravdivé datum narození, nesplňuje podmínku minimálního věku 13 let. Tudíž můžeme usuzovat, že podal klamný údaj.

Dílčí cíl, zjistit, zda děti a mládež poskytují na internetu cizím osobám své osobní informace, byl zodpovězen následovně. Z celkového počtu respondentů (205), kteří na tuto otázku odpovídali, jich **195 (tj. 95%) osobní informace cizím osobám neposkytuje** a zbylých 10 (tj. 5%) ano. Lze konstatovat, že i přes to, že 10 respondentů poskytuje na internetu cizím osobám své osobní údaje, je 195 respondentů, kteří na internetu osobní informace cizím osobám neposkytují, celkem uspokojivý výsledek. Určitě by se s tím ale dalo něco udělat.

Velmi významným zjištěním je, že pouhých 93 respondentů (z celkového počtu 211) zařadilo mezi nebezpečí internetu, které zná, **kyberšikanu**. Po vybrání této možnosti měli žáci tento pojem vysvětlit. Není nám jasné, proč 18 žáků, z 93, kteří uvedli znalost kyberšikany, nepodalo její vysvětlení. Tento výsledek je alarmující. Pojem kyberšikana, která je specifickým druhem šikany odehrávajícím se ve virtuálním světě, nezná ani polovina dotazovaných žáků. Nejčastěji uváděným nebezpečím hrozícím dětem a mládeži na internetu bylo respondenty uváděno zneužití osobních údajů a informací, 187krát.

Zajímalo nás také místo, kde se respondenti o nebezpečí internetu dozvěděli. Nejčastěji uváděli respondenti, že **ve škole, 143krát**. Někteří uváděli současně i rodiče. Četnost odpovědí „škola“ nebyla tak velká, jak bychom předpokládali. Možnost „od rodičů“ zvolili respondenti 89krát. Zde můžeme odkázat na znalost práce s internetem samotnými rodiči, 187 respondentů, tj. 89%, uvedlo, že jejich rodiče pracovat s internetem umí. Zbýlých 11% respondentů uvedlo, že neví, zda jejich rodiče umí pracovat s internetem, nebo že ne.

Zarážející zjištění se týká otázky číslo 21, kdy **48 žáků** uvedlo, že si nejsou vědomi toho, že by na jejich škole probíhala prevence, týkající se bezpečného užívání a nebezpečí internetu. Byli jsme ale informováni kompetentními pracovníky, že preventivní přednášky pravidelně probíhají. Žáci jsou také informováni o nebezpečích, která jsou spojena s užíváním internetu v rámci povinného předmětu Informační a komunikační technologie vyučovaného od 5. ročníku základní školy.

6.1 Doporučení pro praxi

Je zřejmé, že znalost internetových nebezpečí mezi dětmi a mládeží, není 100%. Proto by se měla věnovat velká pozornost právě prevenci před možnými nebezpečími internetu. Především ze strany rodičů, kteří by děti měli seznámit s jeho možnými riziky. A dále také ze strany školy, aby se děti nestaly obětmi svého vlastního neuváženého jednání. Často ale znalosti rodičů o možných nebezpečích internetu, i přesto, že s internetem pracovat umí a nejspíš se na něm i pohybují, nejsou dostačující. Proto navrhuje, aby se na tomto podílely právě základní školy, které jejich děti navštěvují. V rámci třídních schůzek, popřípadě po jejich konání by se mohl věnovat čas i tématu „bezpečný internet“. Rodiče by byli předem seznámeni s tím, že mají možnost se dozvědět právě prostřednictvím základní školy, nové informace, týkající se nebezpečí na internetu.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byl internet, jako způsob trávení volného času žáků základních škol. Naším cílem bylo zjistit, jakým způsobem tráví děti a mládež svůj volný čas na internetu a zda znají jeho možná nebezpečí.

Internet je dnes bezesporu největší počítačovou sítí na světě. Tato celosvětová informační a komunikační počítačová síť se velmi rychle rozvíjí a počet jejích uživatelů stále stoupá, jak mezi dospělými, tak mezi dětmi a mládeží. Věk dětí, které jsou uživateli internetu, se neustále snižuje. Pro dnešní děti a mládež představuje internet zcela něco jiného, než pro dnešní dospělé, berou ho automaticky a za něco zcela běžného. Je již od jejich útlého věku součástí jejich života. Zde samozřejmě záleží na rodičích, jak často a jakým způsobem povedou své děti k práci s ním. Rodiče jsou za své děti zodpovědní a měli by se zajímat o to, co jejich děti na počítači, zejména na internetu dělají. Největším rizikem pro děti na internetu je neschopnost rozeznat, kdy informace v online prostředí jsou pravda a kdy ne, a kdy by se měli obrátit právě na své rodiče pro radu. Ti by měli být schopni s dětmi na téma „bezpečný internet“ diskutovat a seznámit je také s riziky, se kterými se užívání internetu pojí.

Teoretická část práce podávala informace o neznámější počítačové síti na světě - internetu. Čtenář zde nalezne přehled informací o historii internetu u nás i ve světě, o zásadách bezpečného internetu, nebezpečích internetu a o projektech, které se zabývají bezpečným užíváním internetu. Část práce je věnována vymezení věkových kategorií mladšího a staršího školního věku, do kterých spadají žáci 5. a 9. ročníků základní školy, jež jsou našimi respondenty.

V praktické části jsme si stanovili hlavní výzkumný cíl, výzkumné otázky a věcné hypotézy. Pro náš výzkum jsme zvolili sběr dat formou dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na žáky 5. a 9. ročníků základních škol ve Valašském Meziříčí. Celkem nám dotazník vyplnilo 211 žáků. Získaná data z dotazníku byla zaznamenána do grafů a tabulek, doplněných slovním komentářem, v analýze dat. Dvě věcné hypotézy jsme ověřovali testem nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku a jednu hypotézu testem nezávislosti pro kontingenční tabulku. Výsledky jsme interpretovali na hladině významnosti 0,05. Hypotézy se ve dvou případech potvrdily, v jednom případě byla hypotéza nepotvrzena.

Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že na počítači tráví svůj volný čas velké množství dětí a mládeže (91% dotázaných), přičemž počítač není jediným možným pro-

středkem k připojení na internet. Počet dětí a mládeže, které tráví svůj volný čas na internetu je větší (97% dotázaných). Internet je tedy žáky základních škol ve volném čase hojně využíváný. Dle výzkumu to platí, jak pro žáky žijící na vesnici, tak ve městě.

Děti a mládež tráví na internetu svůj volný čas především na sociálních sítích. Oblíbené je také volání s kamarády prostřednictvím internetu a poslech hudby. Jen velmi malé procento dětí a mládeže využívá internet pro vzdělávání.

Výzkumné šetření bakalářské práce přineslo mnoho důležitých zjištění. Získané informace by mohly posloužit základním školám ve Valašském Meziříčí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARANOVIČ, R., E. MORAVČÍKOVÁ a E. ŠNAJDER, 1999. *Internet – Učebnice pro střední školy*. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-186-X.
- [2] BEDNAŘÍK, P., J. JIRÁK a B. KÖPPLOVÁ, 2011. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3028-8.
- [3] BEZPEČNÝ INTERNET. *O projektu*. Bezpecnyinternet.cz [online]. ©2010 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/o-projektu/default.aspx>
- [4] BEZPEČNÝ INTERNET. *Bezpečný internet pro děti*. Bezpecnyinternet.cz [online]. ©2010 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/rodice/doporuceni-pro-rodice/bezpecny-internet-pro-deti.aspx?kurz=true>
- [5] *Co dětem hrozí na internetu* [online]. Slunečnice. cz - programy rychle a zadarmo [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.slunecnice.cz/special/bezpecnost-deti/>
- [6] ČERNÁ, Alena et al., 2013. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-6374-7.
- [7] *Domácnosti s vybranými informačními a komunikačními technologiemi* [online]. Český statistický úřad, 2013. [cit. 27. 4. 2014]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/31002945B6/\\$File/970113a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/31002945B6/$File/970113a.pdf)
- [8] E-BEZPEČÍ. *Informace o projektu*. E-bezpeci.cz [online]. ©2014 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
- [9] ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.
- [10] FUČEK, Miloslav. *Internet a volný čas*. In: *Magazín kamarád* [online]. Červenec 29, 2004 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z: <http://www.ekamarad.cz/ezin/clanek/3456/>
- [11] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [12] HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.

- [13] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [14] JABLOTRON. *Průzkum mezi českými vězni*. Jabloshop.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.jabloshop.cz/jablotron-pruzkum-mezi-ceskymi-vezni>
- [15] JONES, Dennis, c2001. *Jak využívat Internet*. Praha: Softpress. ISBN 8086497127.
- [16] JEŽKOVÁ, Zuzana a Jan ŠIKL. *Rizika závislostního chování u dětí a dospívajících a jejich prevence* [online]. 2014 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/rizika-zavislostniho-chovani-u-deti-a-dospivajicich-a-jejich-prevence-59.html>
- [17] KMOCH, Petr, c1997. *Informatika a výpočetní technika pro střední školy*. Praha: Computer Press. ISBN 8072267329.
- [18] KODÝTEK, Pavel. *Historie českého Internetu* [online]. Leden 31, 2006 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.webdesign.paysoft.cz/clanky/2006/historie-ceskeho-internetu/>
- [19] KOLÁŘ, Michal, 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-871-5.
- [20] KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče* [online]. Olomouc: 2010 [cit. 2014-03-10]. ISBN 978-80-254-7866-0.
Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura%3E>
- [21] KOPECKÝ, K., R. SZOTKOWSKI a V. KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2014-04-30]. ISBN: 978-80-244-3912-9. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/docman/cat_view/27-vyzkumne-zpravy
- [22] KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: kybernetická šikana* [online]. Olomouc: 2010 [cit. 2014-03-30]. Dostupný z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/cat_view/22-odborne-studie

- [23] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- [24] LIVINGSTONE, S., L. HADDON, A. GORZIG a K. ÓLAFSSON. *Risks and safety on the internet: the perspective of European children: Full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries* [on-line]. London: EU Kids Online Network, 2011 [cit. 2014-03-24]. ISSN 2045-256X. Dostupné z:
<http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20%282009-11%29/EUKidsOnlineIIRreports/D4FullFindings.pdf>
- [25] MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál. ISBN 8071787477.
- [26] MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-853-8.
- [27] MUSIL, Josef, 2003. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia. ISBN 80-7220-157-3.
- [28] MUSIL, Josef, 2007. *Komunikace v informační společnosti*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-86723-39-6.
- [29] NÁDBĚLA, Josef, 2004. *Velký počítačový slovník*. Kralice na Hané: Computer Media. ISBN 80-86686-21-3.
- [30] NCBI. *Safer Internet CZ*. Ncbi.cz [online]. ©2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:
<http://www.ncbi.cz/evropska-komise/safer-internet-cz.html>
- [31] NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 8073150123.
- [32] PÁVKOVÁ, Jiřina et al., 2002. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071787116.
- [33] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [34] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. 2013 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/433>

- [35] SDRUŽENÍ LINKA BEZPEČÍ. *Poslání a cíle*. linkabezpeci.cz [online]. [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://linkabezpeci.novy-shop.cz/poslani-a-cile.html>
- [36] ŠMAHEL, David, 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-360-1.
- [37] VÁGNEROVÁ, Kateřina et al., 2009. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-611-7.
- [38] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- [39] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [40] WILLARD, Nancy, E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Illinois: Research Press, 2007. ISBN: 978-087-8225-378.
- [41] ZEMANOVÁ, Petra a Zuzana RUČKOVÁ, 2001. *Jak si zachovat zdraví u počítače: od týmu odborných lékařů a terapeutů*. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-546-6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod. A podobně.

Např. Například.

PC Počítač.

Popř. Popřípadě.

ZŠ Základní škola.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Věk respondentů.....	38
Graf 2 Pohlaví.....	40
Graf 3 Ročník ZŠ.....	41
Graf 4 Bydliště.....	41
Graf 5 Návštěvnost zájmových kroužků.....	42
Graf 6 Trávení volného času u počítače	43
Graf 7 Způsob trávení volného času na PC	43
Graf 8 Hodiny denně strávené připojením k internetu	44
Graf 9 Místa připojení na internet.....	45
Graf 10 Nejčastěji využívané prostředky k připojení k internetu	45
Graf 11 Přemýšlí respondenti o internetu?	46
Graf 12 Problém se soustředěním po odpojení z internetu	47
Graf 13 Četnost aktivit provozovaných na internetu	47
Graf 14 Sociální sítě využívané respondenty	48
Graf 15 Uvádění pravdivého data narození	49
Graf 16 Poskytování osobních informací cizím osobám	50
Graf 17 Trávení méně času s kamarády kvůli internetu	50
Graf 18 Informovanost rodičů o navštěvovaných internetových stránkách dítětem	51
Graf 19 Znalost práce s internetem rodiči	51
Graf 20 Znalost možných internetových nebezpečí respondenty	52
Graf 21 Místo, kde se o nebezpečí internetu žáci dozvěděli	53
Graf 22 Proběhla dle respondentů na škole přednáška	53
Graf 23 Mělo by se ve škole věnovat více času tématu „bezpečný internet“?	54

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Návštěvnost zájmových kroužků z hlediska pohlaví.....	42
Tabulka 2 Četnost sociálních sítí z hlediska ročníku ZŠ, který dítě navštěvuje.....	48
Tabulka 3 Uvádění pravdivého data narození z hlediska ročníku ZŠ	49
Tabulka 4 Kontingenční tabulka pro ověření H_1	55
Tabulka 5 Čtyřpolní tabulka pro ověření H_2	56
Tabulka 6 Čtyřpolní tabulka pro ověření H_3	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení respondenti,

jsem studentkou 3. ročníku Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati a obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který bude zdrojem informací pro vypracování mé bakalářské práce na téma internet jako způsob trávení volného času žáků základních škol.

Dotazník Vám zabere maximálně 10 minut a **je zcela anonymní**. Předem děkuji za spolupráci.

Eva Majštiníková

1. Tvoje pohlaví?

- dívka
- chlapec

2. Uveď svůj věk: _____

3. Bydlíš?

- vesnice
- město

4. Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?

- Ano (jaký: _____)
- Ne

5. Trávíš svůj volný čas u počítače?

- Ano
- Ne

(Pokud jsi v otázce číslo 5 zaškrtnl/a možnost *ne*, pokračuj otázkou číslo 7)

6. Jakým způsobem trávíš svůj volný čas na PC? Můžeš zaškrtnout více možností.

- PC hry
- internet
- příprava do školy
- jiným způsobem: _____

7. Kolik hodin denně trávíš připojením k internetu?

- na internet se vůbec nepřipojuji
- méně než hodinu
- 1 - 2 hodiny
- 3 - 4 hodiny
- 5 hodin a více

(V případě, že se na internet nepřipojuješ vůbec, pokračuj otázkou číslo 18)

8. Kde všude se na internet připojuješ?

- doma
- ve škole
- v knihovně
- jinde: _____

9. K připojení nejčastěji využívám:

- stolní počítač/notebook
- mobilní telefon
- tablet

10. Nejsi-li zrovna připojen/a, přemýšlíš, co budeš na internetu dělat, až se připojíš?

- Ano
- Ne
- Nevím

11. Máš problém se po odpojení z internetu soustředit?

- Ano
- Ne
- Nevím

12. Jakým způsobem trávíš čas na internetu? Můžeš zaškrtnout více možností.

- online hry
- sociální sítě (Facebook, Libimseti, ...)
- sledování filmů
- poslech hudby
- volání + psaní s kamarády (Skype, ICQ)
- jinak: _____

(Pokud jsi nezaškrtl/a možnost sociální sítě, pokračuj otázkou č. 15)

13. Které sociální sítě znáš a využíváš? Můžeš zaškrtnout více možností.

- Facebook
- Libimseti
- Lide.cz
- Twitter
- jinou: _____

14. Při registraci na těchto sociálních sítích, musíš mimo jiné, uvést svůj věk. Uvádíš pravdivé datum narození?

- Ano
- Ne

15. Poskytuješ na internetu své osobní informace cizím osobám?

- Ano
- Ne

16. Trávíš kvůli internetu mnohem méně času s kamarády?

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Vědí Tvoji rodiče, jaké internetové stránky navštěvuješ?

- Ano
- Ne

18. Umí, Tvoji rodiče, pracovat s internetem?

- Ano
- Ne
- Nevím

19. Jaká možná nebezpečí internetu znáš? Můžeš zaškrtnout více možností.

- zneužití osobních údajů a informací
- zneužití fotografií
- nepravdivé informace
- kyberšikana (vysvětli tento pojem: _____)
- jiná: _____

20. Kde ses o nebezpečí internetu dozvěděl/a?

- ve škole
- od rodičů
- jinde, napište od koho: _____

21. Proběhla na Vaší škole přednáška/beseda, která se týkala bezpečného užívání internetu?

- Ano
- Ne

22. Příklad/a by sis, aby se ve škole věnovalo více času tématu „bezpečný internet“?

- Ano
- Ne
- Nevím